

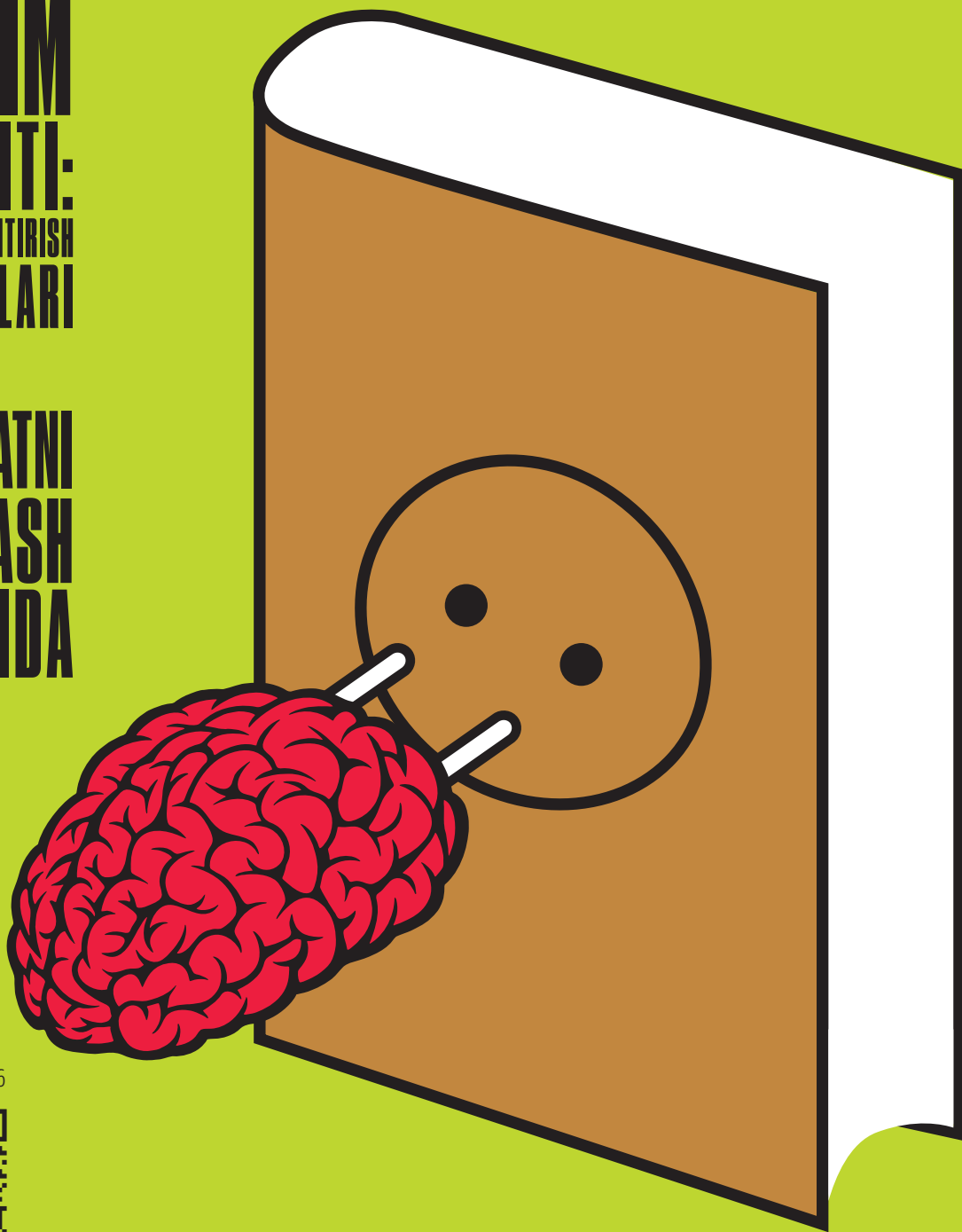
O'ZBEKISTON

TALABASI

2024.4. № 4(15)

**TA'LIM
KREDITI:
RASMIYLASHTIRISH
TARTIBLARI**

**JAMIYATNI
POKLASH
UMIDIDA**

ISBN: 3030-3656

BEFARQLIGIMIZGA LOYIQ JAZO

Do'stlar, balki mas'ullarga taklif berish, yoqasidan tutish befoydadir. To kesakdan o't chiqquncha qo'l qovushtirib turmasmiz?

"QADRILIK MEZONLARI BOSHQACHA..."

Germaniyadagi aksariyat oliy ta'lim muassasalarida o'qish tekin, ammo yashash xarajatlarini qoplash uchun katta moliyaviy talab borligidan xabardor edim.

PANDEMIYANING O'QUVCHILAR FIZIOLOGIK RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Me'yoriy fiziologik uyqu organizmda energiyaning qayta hosil bo'lishiga, immunitetning rivojlanishiga, zararlangan hujayra va to'qimalarning tiklanishiga zamin yaratadi.

XXI ASR JADIDI BO'LARMIZ, BALKI?

Zamonni ayblamaylik, achchiq bo'lsa-da, bariga befarqligimiz, loqaydligimiz sabab. Jisman uyg'ovlik tiriklikni anglatrsa, qalban va ruhan uyg'ovlik abadiyatga daxldortligini tushunib yetaylik.

TARIXIY AKS SADO POLOTNOSI

Qalb qo'ringni, quvvatingni berib yaratgan asarlaring hech kimni qiziqtirmasa, dunyo ko'zingga tor ko'rinib ketadi.

OMAD SINOV: TARSAKILAR VA QARSAKLAR

Qishloq yigitining gardanida olam-olam yumushi bo'lib, orzulari ortidan bormog'i uchun, eng avvalo, o'zini, so'ngra yaqinlarini ishontirishi zarur.

O'ZBEKISTON TALABASI

Ma'naviy-ma'rifiy, ommaviy-uslubiy metodik jurnal

Bosh axborot hamkorimiz
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

Jamoat kengashi
Isajon SULTON
Alisher SHODMONOV
Rayshan ERMATOV
Olim TOSHBOYEV
Dilorom KARIMOVA
Nodir JONUZOQ
Nazokat AZIM
Abduvali XOLIQOV
Kamoliddin O'RINBOYEV
Gulmira MUSAJONOVA
Jenisbek PIYAZOV
Ayub SHAHOIDDINOV
Iqbol QO'SHSHAYEVA
Bahrom IRZAYEV
Shahobiddin SHARIPOV

Muassis
"INTEGRATION CENTR UMID" MCHJ

Direktor
Chorshanbi XOLMATOV

Bosh muharrir
Sirojiddin IBROHIM

Navbatchi muharrirlar
Otash YASHIN
Maqsad OBIDJON

Jurnal tahririyat kompyuter markazida
terildi va sahifalandi

Sahifalovchi-dizayner
Rahmatjon YUNUSOV

Bir yilda 10 son o'zbek, qisman ingliz va rus tillarida chop etiladi. 2022-yil 11-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 1590-raqam bilan ro'yxatga olingan. Obuna indeksi: 1393. Adadi: 2500 nusxa.

Jurnalda e'lon qilingan materiallardagi dalil va raqamlarga mualliflar javobgar. Muallif fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi mumkin.

Tahririyat manzili: Toshkent shahri Chilonzor tumani Novza ko'chasi 14-uy.

"Invest Book" bosmaxonasida chop etildi. Manzil: Uchtepa tumani Foziltepa ko'chasi 12-B uy.

03.06.2024-yilda chop etishga ruxsat berildi.

Jurnal obunasi, sotuvi hamda reklama xizmati yuzasidan
+99891 077 75 75
raqami orqali ma'lumot olishingiz mumkin.

Maqolalar quyidagi manzil orqali qabul qilinadi:
@uzb_talabasi

MUNDARIJA

XXI ASR JADIDI BO'LARMIZ,
BALKI? **02**

RENESSANS KERAKMI,
TIL O'RGANING! **06**

TA'LIM KREDITI:
RASMIYLASHTIRISH
TARTIBLARI **09**

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI REKTORI BAXTIYOR
RASULOV: DAVRIMIZNING
TARAQQIYOT OMILINI
ANGLAYLIK! **12**

4 YILDAN NIMA QOLYAPTI? **18**

WHY WE NEED GLOBAL
LANGUAGES? **21**

BEFARQLIGIMIZGA LOYIQ
JAZO **24**

BIZNING MUTAXASSISLAR
"MAYDON"DA
QOLOLADIMI? **28**

UYGA VAZIFANI SI
TEKSHIRADI **32**

SARVAR USMON:
"MENING SHAHKAT AKAM" **34**

QIRG'IZCHA KINOREKORD **44**

MUROD XOLMO'MINOV:
"QADRLILIK ME'ZONLARI
BOSHQACHA..." **48**

DAAD GRANT DASTURI **54**

OMAD SINOVI: TARSAKILAR VA
QARSAKLAR **56**

PANDEMIYANING O'QUVCHILAR
FIZIOLOGIK RIVOJLANISHIGA
TA'SIRI **59**

TARIXIY AKS SADO
POLOTNOSI **62**

JAMIYATNI POKLASH UMIDIDA **68**

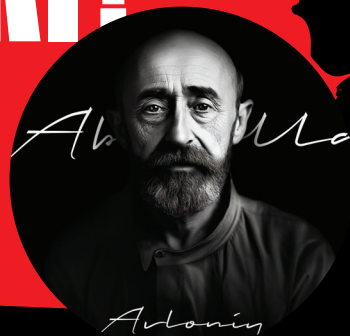
XXI

ASR

JADIDI

BALKI?

BO'LARMIZ,

Vijdonimni so'roqqa tutgan, o'z-o'zinga savol berishga undaydigan kecha va bugun mavzusi shu kunlarda juda o'ylantirib qo'ygan. Yangi zamon avlodi bo'lib nimani uddaladimki, kelar avlodga namuna bo'lsam, ibrat bo'lsam? Afsus bilan tarixdan ayb izlasam, uni qora bo'yoqqa bo'yab, o'z harakatlari-rimdan uchqun chiqmaganda adolat yo'q deguvchi ham o'zim bo'lsam, aslida, o'zimdan ranjishim kerak emasmi? Harchand zamonaviyman, zamon bilan hamnafasman demayin, ammo tarixbexabarman. Chunki voqelar va raqamlar bilan cheklanamiz-u, tarixiy jasorat va yurtsevarliklar haqida negadir kam so'zlaymiz. Bilasiz, o'tmishimiz ulkan zafarlar, shon-sharaflardan tortib, og'ir fojialargacha yuzlashib kelgan. Har gal buyuk allomalarimiz, jadid bobolarimiz haqida to'lqinlanib gapiraman-u, ammo ular kabi millat uchun yoniq qalb, ularchalik yurtga nisbatan sevgim bo'lmaganidan ranjiyman, og'rinaman.

Matbuotdagi tanqidlarga ko'zim tushganda yoki ijtimoiy tarmoqlarda zamondoshlarim sahifalarini kuzatib, maishiy muammolar bilan o'ralashib qolganimizni, eng katta orzumiz uy, mashina olmoq, maoshimizdan-da ko'p bo'lgan kreditlarimizni to'lab, ko'z-ko'z qilish uchun dang'illama to'y qilmoq istagidagi avlod ekanimizdan qo'rqib ketaman. Bugungi ahvolimizni kim istadi, kimlar bunga sababchi, bizga nima yetishmayapti o'zi? O'zbekiston xalq shoiri Iqbol Mirzoning ayrim so'roqli savollariga javob topolmay, mum tishladim. Yoki sizda biror jo'yali javob bormi?

**Bugungi
ahvolimizni kim
istadi, kimlar
bunga sababchi,
bizga nima
yetishmayapti
o'zi?**

Jadidlar bizlarning bobolarmikan?
Bizdan o'zlarini topolarmikan?
Bizni nabiram deb tan olarmikan?
Jadidlar yetishmayapti, jadidlar.

Jadid bobolarimiz xususida izlanganlarim, bilganlarim shu bo'ldiki, jadidlar fenomeni xalqimiz yaqin o'tmishi, o'zbek ildizini anglashga, qolaversa, qattol qatag'on davridan xulosalar qilishga, tinch zamonda ilm yo'lini tanlab, kechagidan yaxshiroq kelajak bunyod qilishga undaydi. XX asr jadidlari O'rta Osiyo tarixida muhim o'rin tutgan bo'lib, bu davrda jamiyat hayotiga katta ta'sir ko'rsata

olgan ma'rifatparvarlar guruhi sifatida maqsadli harakat qilishgan. Ular o'zlarining modernizatsiya, islohot va taraqqiyot g'oyalari bilan zamonaviylashuvga chorlagan, qat'iyatli va eng asosiysi, millatni sevgan oydinlar edilar. Uzoq va yaqin tarixga asoslanib, jadidlar faoliyati va g'oyalarini tahlil etar ekanmiz, ta'lim tizimini yangi yo'singa solish, eski usul maktablarini isloh qilish va yangi usul maktablarini ochishga katta ahamiyat qaratilgani, ularda zamonaviy fanlar o'qitilib, bolalarning dunyo ilmidan bahramand etilganiga ham amin bo'lamiz. Qiziq jihati, jadidlar matbuotning ta'sir kuchini to'g'ri hisobga olgan holda ma'rifat uchqunlarini, o'z g'oyalari va xalqning og'riqlarini gazet-jurnallar orqali insonlarga yetkazib turishgan. Ilmiy, madaniy va ijtimoiy mavzular yoritilgan "Oyina" jurnali, "Turon" va "Turkiston" kabi gazetalar fikrimiz isboti. Jadidlar adabiyot va san'at sohasida ham faoliyat olib borish orqali xalq muammolarini dramaturgiya, she'riyat va proza yo'nalishlarida sermazmun asarlar yaratib, teatrlar orqali keng namoyish etganlarini unutmazlik zarur. Bu, albatta, jamiyatning barcha qatlamlarini ilm-ma'rifat bilan bahramand etishni anglatadi. Ijtimoiy hayotni yaxshilash, ayollarning huquqlarini himoya qilish, gigiyena va sog'liqni saqlash sohasida islohotlar qilishga bosh bo'lganlar ham jadidlar edi. Behbudiy nazarida ma'rifat uchun birgina maktab kifoya qilmadi. Zamon va dunyo voqealari bilan tanishib bormoq, millat va Vatanning ahvolidan, kundalik hayotidan ogoh bo'lmoq kerak edi. Binobarin, millat uchun shunday oyina kerak ediki, unda u o'z og'riqlarini ko'ra olsin. Mana shu ehtiyoj va zarurat Behbudiyini teatr va matbuot sari boshlagan. "Padarkush" pyesasi bosilib chiqqandan keyin ham uni sahnaga qo'yish uchun

bir yilcha vaqt ketgan. Muallif bu haqdagi xatlarga javoban kinoyaomuz: "Turkistonda bekor odam yo'qki, xalq uchun ish-lasa. Bekor kishi yo'qki, teatru sahnasiga chiqib, "masxarabozlik" qilsa" deb yozgan. Demak bu ishlar shunchaki g'isht qolipdan ko'chgani kabi oson kechmagan.

Turkiston ma'orif tizimini isloh qilishni asosiy maqsad qilib olgan jadidlar yoshlarni milliy mustaqillik manfaatlarini himoya qila oladigan, iqtisodiy va siyosiy qaramlikdan chiqish muammolari bilan shug'ullanadigan, zamonaviy bilimlarga ega kadrlar bo'lishi kerakligini anglaganlar. Shu boisdan izlanuvchan, ilmga chanqoq yoshlardan bir qanchasining chet ellarda o'qib kelishi uchun jonbozlik ko'rsatgan jadidlarimiz jasoratlarini tahsinga loyiq. Shu o'rinda jadidlarning yoshlarga qarata aytgan xitoblarini yodga olsak: "Ey g'ayratli yoshlar, bir-biringiz ila ittifoq etub, jamiyatlar barpo qilib, millat yo'lida xizmat etingiz! Millat va xalq sizdan hurmat va yaxshilik talab etadur, nafsoniyat va g'urur emas. Muhtaram yoshlar, zamon siznikidir! Balki butun millatingiz ila taraqqiy qilursiz!?"

**"Bekor kishi
yo'qki, teatru
sahnasiga
chiqib,
"masxarabozlik"
qilsa"**

Aslida har bir insonning dilidagi muhabbat uning vatani ozodligi yo'lida jon qurbon qilishga yetarli. Ammo jadidlardek rezonans qilish uchun ana shunday qalb egalarining ittifoqi, og'izburchilik zarur edi. Yo'qsa qanchadan qancha bosimlar, tahdidlar-u tazyiqlar bir zarbdayoq ma'rifatparvarlarning ruhini sindirishi tayin edi. Yangi usul maktablarini ochgan, "Oyina" jurnalini nashr etgan va bir qator muhim asarlar yozgan Mahmudxo'ja Behbudiy, ilmiy-tarixiy va badiiy-publitsistik asarlari bilan tanilgan, jadidlik g'oyalarini keng tarqatgan Abdurauf Fitrat, "Turon" gazetasini nashr etgan va bir qator o'quv qo'llanmalar yaratgan mashhur pedagog, shoir va dramaturg Abdulla Avloniy, ularning safi keng, albatta, Fayzulla Xo'jayev, Hamza Hakimzoda Niyoziy, Is'hoqxon Ibrat...

Birgina Abdurauf Fitratning el-yurt, millat oldidagi xizmatlarini baholash zarur bo'lsa, buning taqqosini topish mushkul, albatta. Jamiyatning deyarli barcha sohalarida barakali ijod qilgani, talaba yoshlar uchun yaratgan asarlari hech shubhasiz qiymati yo'q xazinadir. Ammo bu qadar serg'ayratlik qayerdan? Yoki ularda ham bizdek bola-chaqa, uy-ro'zg'or tashvishlari, qorin g'ami yo'qmidi? Yoki ko'pga qo'shilib choyxona-yu gashtaklarda kun o'tkazib, uy qurish, to'y qilishda bellashmasmidi? Mana avlodlar o'rtasidagi yaqqol tafovut! Aslida, ul zamonlarda ham bugungi illatlar yo'q bo'lmay, balki jadidlarimiz sabab tomir otmagan, dunyoning u qadar rasvosi chiqmagan edi. Bu borada Mahmudxo'ja Behbudiyning bildirgan quyidagi fikrlari o'tmish va bugunimiz qiyofasini aks ettirib turadi: "To'y va ta'ziyaga sarf qilinaturg'on oqchalarimizni biz turoniylar ilm va fan yo'lig'a sarf etsak, anqarib ovro'poliklardek taraqqiy etarmiz va o'zimiz-da, dinimiz-da obro'y va rivoj topar. Yo'q, hozirgi holimizda davom etsak, din va dunyoga zillat va miskinatdan boshqa nasibamiz bo'lmaydur"

O'ylab qolaman, nega jadidlar xalqimiz tarixida bir shamdek yonib o'tishi kerak? Nega ular haqida so'z ketganda faxrlanib, to'lqinlanib gapiramiz, xolos? Balki tutgan yo'llarini davom ettirish, etagimizga yopishgan illatlarni itarib tashlash vaqti kelgandir? Ma'rifatparvar bobolarimizning asriy orzularini ro'yobga chiqarish, yakkillik bilan har jabhada ildamlash barchamizning vazifamiz deb bilaman. Toki kelajak avlod bizdan norozi bo'lmasligi, ularga ibrat bo'lishimiz uchun ham ilm nuri bilan kelar zamonni yoritadigan sham bo'lish sharafiga yelkamizga olmog'imiz darkor. Zamonni ayblamaylik, achchiq bo'lsa-da bariga befarqligimiz, loqaydligimiz sabab. Jisman uyg'oqlik tiriklikni anglatsa, qalban va ruhan uyg'oqlik abadiyatga daxldorligini tushunib yetaylik. Balki ana shundagina jadidlarimizga munosib avlod bo'lib, kelajak uchun yorqin tarixga aylanarmiz.

Marjonaxon JO'RAQULOVA
talaba

**Jadidlardek rezonans
qilish uchun og'izburchilik
zarur edi**

Bugun dunyo xalqlari bilan baqamti munosabatlarga kirishayotib anglayapmizki, chet tillarini o'rganish hayotning muhim talablari-dan biriga aylanib bormoqda. Nima uchun til o'rganish bu qadar ahamiyatga molik mashg'ulotga aylanganining sababini turlicha izohlash mumkin. Ayrimlar bakalavriat va magistratura imtihonlarini topshirib olish, yana kimlardir chet elga o'qish yoki ishlash maqsadida ketish, yana ba'zilar esa qo'shimcha ustama haqiga ega bo'lish uchun ma'lum sertifikatlarni qo'lga kiritish ilinjida til o'rganish harakatida bo'ladilar. Gap nima maqsadda til o'rganilayotganida ham emas, aslida. Xorijiy tillarni o'rganish juda qiziq va foydali jarayon bo'lgani uchun ham o'z qarashlarim bilan o'rtoqlashgim keldi.

Jadid bobolarimizning sardorlaridan biri, balki yetakchisi bo'lmish Mahmudxo'ja Behbudiy "Oyina" jurnalida e'lon qilgan "Ikki emas, to'rt til lozim" maqolasida til o'rganish to'g'risida quyidagi fikrlarni keltirib o'tgan: "Biz turkistoniylarg'a turkiy, forsiy, arabiy va rusiy bilmoq lozimdir. Forsiy bilgan kishi Firdavsiy, Bedil, Sa'diy, "Masnaviy"dan qanday lazzat olsa, turkiy bilganlar Fuzuliy, Navoiy, Boqiy, Somiy, Abdulhaq Homid, Akrambek, Sanoyi Nobiy, Nojiylardan, yana Tolsto'y, Jyul Vern va ulamoi zamoniylarini turkiy tarjimasidan lazzat oladur". Bundan qariyb bir asr muqaddam ajdodlarimizning ilm olish, til o'rganishga qilgan da'vatlari hozirgi zamon ahli uchun ham dolzarbdur. Chet tillarni o'rganish nafaqat o'sha mamlakat tilini, balki adabiyoti, madaniyati va urf-odatlarini o'rganishga ham turtki beradi. Bu esa o'z-o'zidan dunyoqarashni kengaytiradi, fikrlarni ravon qiladi. Til bilgan inson har qanday vaziyatda ham o'zining kamsitilishiga yo'l qo'ymaydi, sha'ni va huquqini boshqalardan ayirib oladi. Ayniqsa, bir tomonda globallashuv, bir tomonda milliy mahdudlik avj olgan davrda bu juda muhim masaladir.

RENESSANS KERAKMI,

TIL O'RGANING!

Til o'rganish – oson ish emas, ayrim toifa odamlarda bu jarayon judayam qiyin kechadi. Ba'zi insonlar hatto tug'ma o'zlashtirish qobiliyatiga ham ega bo'ladi. Ular bir yoki ikki tilni bilish bilan chegaralanishmaydi. Bunday insonlarni "poliglottlar" deb ham atashadi. Poliglot so'zining lug'aviy ma'nosiga kelsak, yunonchadan olingan bo'lib, "ko'p til egasi" degan ma'noni bildiradi. Agar inson uch yoki undan ko'p tilni bilsa, u, albatta, poliglotdir. O'zining kelib chiqishlari va turli davrlarda yashaganliklariga qaramay, bunday insonlar juda qisqa muddatlarda yangidan yangi tillarni o'zlashtira oladi. So'nggi ma'lumotlarga qaraganda, eng ko'p tillarni biluvchilardan biri, vengriyalik tarjimon va yozuvchi Ishtvan Dabi ekan. U oz emas, ko'p emas, naqd 103 tilni bilgan, ularni amaliyotda qo'llay olgan ekan. Dabi yigirma ikki yilda barcha tillarda bemalol so'zlasha olgan, o'z davrining poliglottlari orasida faxriy o'rinni egallagan. Shunisi quvonarliki, bizning buyuk ajdodlarimiz orasida ham bir necha asrlar ilgari reytingda oliy o'rinni egallaganlar bo'lgan. Tarixiy manbalarga ko'ra, Abu Nasr Farobiy 70 tilni bilgan va Sharq mamlakatlarida "Al muallim as-Soniy" – "Ikkinchi muallim" (Aristoteldan keyingi), "Sharq Arastusi" unvonlariga sazovor bo'lgan. Yurtimizda hozir ham faxrlanishimizga arziydigan poliglot yoshlar talaygina. Misol uchun, zamondoshimiz Dilshoda Hakimova ingliz, rus, nemis, turk, fransuz, arab tillarini biladi. Mamlakatimizda ilk bor o'tkazilgan "O'zbekiston Yoshlar forumi - 2020"da yoshlardan vakil sifatida davlatimiz rahbari va boshqa mas'ullar ishtirok etgan prezidiumda 7 ta tilda nutq so'zlab, Prezident va tashkilot rahbarlari olqishiga sazovor bo'lgan. Shu voqeadan buyon uni butun respublika bo'ylab poliglot deya e'tirof etishadi.

Poliglottlar "Bir chet tilini o'rganib bo'lgandan so'ng keyingi tillarni o'rganish murakkablik tug'dirmaydi" degan fikrlarni bildirishadi. Chindan ham til o'rganishda, asosan, quyidagi uch qoidaga amal qilinsa, u qadar qiyinchiliklarga duch kelinmaydi:

1. Til o'rganish kattaroq maqsadlar – tahsil, karyera uchun kalit bo'lishi kerak.

2. Avval til paydo bo'lgan, so'ngra yozuv. Demak, gapirishdan boshlab, so'ng yozuv va misollar orqali bilimni mustahkamlash o'rinni. Har kuni 15-30 daqiqani o'rganayotgan tilingiz grammatikasini bilishga, 15-30 daqiqani esa yod olgan qoidalaringizni amalda qo'llashga sarflash zarur. Kamida 3-5 varoq chet tilida kitoblarni ma'nosini tushungan holda o'qishni kanda qilmaslik lozim.

3. Eng muhimi, ko'tarinkilik bilan o'rganilgan ma'lumotlar yaxshi qabul qilinadi.

Kamina ham ingliz tilini o'rganishga ahd qilganlardan. Bir kuni metroda qiziq voqeaga guvoh bo'ldim. Ikki nafar hind metroga kiraverishda chipta sotuvchisidan ingliz tilida necha pulligini so'radi. Aksiga olib sotuvchi til bilmas ekan. Ulardan keyin navbat kutib turganim uchun ularga tilmochlik qildim. Ikki taraf ham xursand bo'ldi. Bu kichkina, arzimaday ko'rinadigan voqea. Ammo bekorga til o'rganmayapman ekan, degan tuyg'uni aytmaysizmi!

Ko'plab yurtdoshlarimiz chet elga borib, mo'may pul ishlashni xohlaydi. Masalan, Amerika yoki Rossiya mamlakatlarini go'yoki "Susambil" hisoblab, faqatgina u yerga yetib olishni o'ylashadi. Kechirasiz-ku, chet davlatda birortilni bilmadan turib katta maoshli ish topish oson emas. Oddiy yumushlar uchun ham zaruriy bilimlar, til bilish mahorati talab etiladi. Afsuski, ko'plar tarozining ikkinchi pallasi haqida o'ylamaydi va chipta olganiga xursand bo'lib, xayoliy rejalar bilan o'zini ovuntiradi. Ijtimoiy tarmoqlarni "portlatib" turgan ma'lumotlarga ko'ra, migrantlar orasida firibgarlarga aldanish, pasportini yo'qotish yoki kimgadir oldirib qo'yish, ishlayotgan joyida yetarlicha huquqlarini talab qila olmaslik holatlari tez-tez uchrab turibdi. Bu muammolarning hammasi ilmsizlik va til bilmaslik orqali yuzaga kelmoqda. Til muomala vositasi, hatto qo'pol bo'lsa ham ta'kidlayman, borgan joyingda xo'jayinning sigirini boqish, ostini tozalash uchun ham til bilish kerak. Ayni paytda ko'pchilik mana shunday muammolarga o'ralashib qolgan. Uchinchi renessans g'oyasi milliy ruhiyatimizga, xalqimiz orzusiga yaqin. Zero, jadidlar tomonidan ekilgan jajji nihollarni, aynan biz ulkan, hosildor daraxtga aylantirishimiz zarur. Renessans deb bong urganimiz bilan u sodir bo'lib qolmaydi. Buning uchun har tomonlama puxta o'ylangan siyosat va xalqimizda ruhiy ko'tarilish,

qat'iy irodali intilish yuz bermog'i kerak. O'rta asrlardagi buyuk allomalarimiz va jadidlarimiz qo'yan talablarni o'zimizning hayotiy maslagimizga aylantirsak va buning uchun samarali harakat qilsak, kuchlilar maydoniga dadil, shahdam kirib boramiz. Qolaversa, o'zimizning madaniyatimiz va ma'rifatimiz bilan barchani lol qoldira olamiz. O'zbekiston yoshlari bunga qodir va loyiqdir!

Dildora DO'SMATOVA
talaba

TA'LIM KREDITI:

RASMIYLASHTIRISH TARTIBLARI

Bugun ko'plab talaba yoshlar shartnoma asosida o'qishda ta'lim kreditidan foydalanishmoqda. Xo'sh, ta'lim krediti o'zi nima? U qanday tartibda va kimlar uchun beriladi?

Ushbu imtiyozdan foydalanish jarayonida qanday e'tiborga molik jihatlar mavjud? Maqolamizda shu va shunga o'xshash savollarga javob berishga harakat qildik.

Ta'lim krediti nima va kimlarga beriladi?

Ta'lim krediti tijorat banklari tomonidan ta'lim tashkilotlarida bakalavr hamda magistratura bosqichining kunduzgi, sirtqi va kechki ta'lim shakliga to'lov-kontrakt asosida o'qishga tavsiya etilgan yoki qabul qilingan, shuningdek, o'qishini ko'chirgan va O'zbekiston Respublikasi fuqarosi bo'lgan talabalarga (xotin-qizlar uchun foizsiz) beriladi. Kredit oluvchining doimiy daromad manbaiga ega oila a'zolari (ota-onasi, aka-ukasi, opa-singlisi, eri yoki xotini) yoki vasiylari birgalikda kredit oluvchi sifatida qatnashishi mumkin.

Eslatma!

Ta'lim kreditining asosiy qarzi talabaning rasmiy o'qish muddati tugagandan so'ng yettinchi oydan boshlab, 7 yil davomida qaytariladi. Bunda ta'lim kreditlari uchun foizlarni hisoblash va to'lash ta'lim tashkilotiga mablag'lar o'tkazilgan sanadan boshlab hisoblanadi. Asosiy qarzni qaytarish esa kredit oluvchi tomonidan ta'lim tashkilotida o'qishning rasmiy belgilangan muddati tugallangandan so'ng 7-oydan boshlab amalga oshiriladi.

Ta'lim kreditini olish uchun quyidagi hujjatlar kerak bo'ladi:

a) ta'lim krediti olish to'g'risidagi ariza;
b) talaba va ta'lim tashkiloti o'rtasidagi to'lov-kontrakt asosida o'qish haqida belgilangan tartibda rasmiylashtirilgan shartnoma (kontrakt) va unga ilova qilinadigan hisob varaqasi/fakturasi (mavjud bo'lganda). Shartnoma (kontrakt)da o'qishni tamomlashning belgilangan muddati va 1 yil uchun to'lov miqdori ko'rsatilgan bo'lishi lozim;

d) bankning kredit siyosati va ichki tartibiga muvofiq ta'lim krediti qaytarilishining ta'minoti bo'yicha hujjat. Bunda "Ijtimoiy himoya yagona reestri"ga kirgan oilalarning farzandlariga ajratiladigan ta'lim krediti bo'yicha garov va kafillik talab etilmaydi;

e) "Ijtimoiy himoya yagona reestri"ga kiritilganligini tasdiqlovchi ma'lumotnoma (kiritilgan bo'lsa);

f) bankning ichki me'yorlarida belgilangan boshqa hujjatlar, shu jumladan, birgalikda kredit oluvchiga tegishli ma'lumotlar.

Tijorat banklariga kredit oluvchi tomonidan ta'lim krediti berishni so'rab bankka taqdim qilingan ariza va unga ilova qilingan barcha hujjatlar 5 ish kuni mobaynida ko'rib chiqiladi. Ta'lim krediti shartnomasini imzolash yoki kredit berishni rad etish to'g'risida qaror qabul qilingan taqdirda, bank ariza beruvchiga kreditning rad etilishi sababi ko'rsatilgan javob xati berishi shart.

Kredit ta'minoti

Kredit qaytmasligi xavfining oldini olish maqsadida qarz oluvchi quyidagi ta'minlash shakllaridan birini bankka taqdim etishi lozim:

- Mol-mulk yoki qimmatli qog'ozlarni garovga qo'yish;
- Uchinchi shaxs kafilligi;
- Sug'urta kompaniyasining qarz oluvchi kreditni qaytara olmasligi xavfi sug'urta qilinganligi to'g'risidagi sug'urta polisi;
- Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining kafilligi (bu hujjat faqat chin yetimlar va "Mehribonlik uylari"da tarbiyalanganlar, bolalikdan I va II guruh nogironlari hamda kam ta'minlangan oilalardan chiqqanlar uchun so'raladi).

Eslatma!

Ta'lim krediti shartnomasi to'lov-kontrakt shartnomasida ko'rsatilgan bir yillik to'lov summasiga teng miqdorda tuziladi hamda Markaziy bankning asosiy stavkasi miqdorida mablag' ajratiladi. Markaziy bankning asosiy stavkasi pasaytirilgan taqdirda, ta'lim krediti bo'yicha foiz stavkasi ham mutanosib ravishda pasayadi. Asosiy stavka oshirilganda esa ta'lim krediti bo'yicha foiz stavkasi o'zgarishsiz qoladi.

Mazkur tartib chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga hamda tijorat banklari tomonidan jamg'arma mablag'laridan tashqari boshqa manbalar hisobidan beriladigan ta'lim kreditlariga nisbatan tatbiq etilmaydi. Shuningdek, tabaqalashtirilgan to'lov-kontraktni va uning minimal miqdoriga teng bir martalik boshqa to'lovlarni amalga oshirish uchun ta'lim krediti ajratilmaydi.

Otabek MADAMINOV tayyorladi

Kreditni qaysi banklardan olish mumkin?

Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 18-avgustdagi 527-sonli qaroriga ko'ra, to'lov-kontrakt asosida o'qish uchun ta'lim kreditlarini Moliya vazirligi huzuridagi Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi resurslari hisobidan quyidagi 12 ta tijorat banklari taqdim etadi: Agrobank, Xalq banki, Mikrokreditbank, Milliy bank, Asakabank, O'zsanoatqurilishbank, Ipoteka bank, Qishloq qurilish bank, Aloqabank, Turonbank, Hamkorbank, Orient finans bank.

**ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI REKTORI**

**BAXTIYOR
RASULOV:**

**DAVRIMIZNING
TARAQQIYOT OMILINI
ANGLAYLIK!”**

“Rektor huzurida”
ruknimizning bu galgi
sonida Andijon davlat
pedagogika instituti rektori,
huquqshunos-pedagog, tarix
fanlari doktori, professor
Baxtiyor Rasulov bilan
suhbatlashamiz. Baytiyor
Rasulov shu kunga qadar
Andijon viloyat o'lkashunoslik
muzeyi ilmiy xodimi, Andijon
davlat pedagogika institutida
laborant, aspirant, katta
o'qituvchi, dekan o'rinbosari,
kafedra mudiri, doktorant,
bo'lim boshlig'i, fakultet
dekani, prorektor kabi
lavozimlarda faoliyat yuritib,
yetarlicha tajriba orttirgan.

**- ILMGA INSONNI
HAR QANDAY
TUBANLIKLARDAN,
JAHOLATDAN
QUTQARUVCHI DEYA
TA'RIF BERISHADI.
AYRIMLAR ESA BILIM
MANBAI BO'LMISH
KITOBNI O'QISH
URFDAN QOLGAN
DEGAN O'YDA. SIZ
NIMA DEYSIZ, "KITOB
BOSHQA, HAYOT
BOSHQA"MI?**

– Ilmning asosi – bu kitob. Yozuvning kashf qilinishi, kitobning paydo bo'lishi insoniyatning bugungi taraqqiyot darajasiga yetib kelishida asosiy o'rin tutadi. Bu dunyoda har qanday zarur ma'lumotlar bo'lsa, barini kitoblar yetkazdi. Davrlar o'tib katta hajmdagi axborotlardan telefon yoki kompyuter orqali xabardor bo'lish imkoniyatiga ega bo'ldik. Bu kitob o'qish "modadan qolgan" degan yondashuvga asos bo'la olmaydi. Ko'zi ochilgan so'qirning birinchi bo'lib hassasini uloqtirgandek gap-da bu ham. Vaholanki, muto-laaning adog'i yo'q afzalliklari bor. "Kitob boshqa, hayot boshqa" tushunchasiga kelsak, bu kitobga nisbatan juda sayoz, yuzaki tushuncha. Balki badiiy kitoblarda tasvirlangan hayot bilan real hayot o'rtasida farq bor, ma'no-sida gapirilsa, boshqa gap. Inson ulg'aygani sari uning qarashlari, g'oyalari, vaziyatga baho berishlari o'zgarib boradi va hayotiy tajribalariga tayanib, shunday fikrga kelishi mumkin bo'lgan holat bu. Ammo kitobga nisbatan past baho berilsa, vijdoni bor odamning jaza-vasi qo'zimay qolmaydi.

**- RAHBARLIK ISHLARIDAN BO'LAK
VAQTLARDA NIMALAR BILAN BAND
BO'LASIZ? TALABALARGA DARS HAM O'TIB
TURASIZMI?**

– Albatta, rektor sifatida talabalarimiz uchun vaqt ajratish muhim. Bu o'zaro ishonch, mehr rishtasini bog'laydi. Shu bilan birga, ularga mutaxassislik fanlaridan dars o'tsangiz, mavjud bilimlaringizni yana-da mustahkamlab borasiz. Bilasiz, tashkiliy ishlar, vazifalar, topshiriqlar... Lekin baribir vaqt ajratamiz, dars o'tamiz, buni muhim deb bilaman. Bundan tashqari, oz bo'lsa-da bo'sh vaqtlarimni maroqli muto-laa bilan bezab turaman. Menimcha, kitobdan uzoqlashgan inson ma'nani inqirozlashuvga yuz tuta boradi. Qo'shim-chasiga, oila uchun vaqt ajratishni nihoyatda zarur deb bila-man. Shuning uchun farzandlarim bilan birgalikda kitob o'qiymiz, uydagi bog'imizga qarab, daraxtlarni parvarishlay-miz, mahalla hayotida faollik ko'rsatib turamiz. Har bir dam g'animat, uni ezgu ishlar bilan bezatish kerak. Rahbar degani kun bo'yi xonasida qamalib oladigan odam emas, boshqa-larga ham o'rnak bo'lishi zarur, shu yo'lda harakatdaman.

**- DOMLA, BUGUN
INSTITUTDA QANCHI
TALABA TAHSIL
OLADI? PROFESSOR-
O'QITUVCHILAR
YETARLIMI?
ULARNING BILIM
VA MALAKALARINI
TEKSHIRIB TURADIGAN
QANDAYDIR MEZON
BORMI?**

– Hozirda 22 ta ta'lim yo'nalishi va 12 ta mutaxassislik bo'yicha mamlakatimizning turli viloyatlari va qo'shni davlatlardan kelib o'qiydigan 8824 nafar talabasi bor ta'lim muassasamizda 255 professor-o'qituvchi dars berib kelmoqda. Albatta, ularga xolis bahoni talabalar beradi. Murojaatlar uchun ochilgan Telegram botimda yoshlar bilan muloqotni yo'lga qo'rganman. Ularning savollariga javob beraman, takliflarini qo'llab-quvvatlayman. Bundan tashqari, har semestr yakunlari bo'yicha o'qituvchilarni individual baholash bo'yicha talabalar o'rtasida onlayn so'rovnomalar o'tkaziladi. Bu, o'z navbatida, o'qituvchini rivojlanishga, yana-da mas'uliyatliroq bo'lishga undaydi.

Rektor lavozimiga kelganimdan buyon institutga 161 nafar (11 nafari fan doktori, 39 nafari fan nomzodi) professor-o'qituvchi tanlov asosida jalb etildi. Ular tomonidan 2022/2023-o'quv yili davomida 10 darslik, 38 o'quv qo'llanma, 5 monografiya, "Scopus", "Web of science" va boshqa xalqaro jurnallarda 15 ta ilmiy maqolalar e'lon qilingan. So'nggi ikki yilda 4 ta ixtiro, foydali model uchun patent va 35 ta dasturiy ta'minot guvohnomasi (DGU) olingan. 5 ta professorlik, 23 ta dotsentlik ilmiy unvonlari tasdiqlangan. Bu raqamlar, natijalar har kuni yangilanib, ko'payib boryapti.

- BUGUNGI YOSHLAR, ABITURIYENTLAR JUDA ZIYRAK, OLIY TA'LIM MUASSASASIGA TOPSHIRISHDAN AVVAL UNING MAVQEI, ERISHGAN NATIJALARINI, ALBATTA, INOBATGA OLISHADI. MAQTANSA BO'LADIGAN YANA QANDAY O'ZGARISHLARNI SANAB BERA OLASIZ?

– Andijon davlat pedagogika instituti faoliyat ko'rsatayotganiga hali ko'p vaqt bo'lgani yo'q. Biroq qisqa fursatda bir qator ilg'or loyihalar ishlab chiqilib, amaliyotga tatbiq etildi. Jumladan, institut yonidagi bo'sh turgan binolar qayta mukammal ta'mirdan chiqarilib, zamonaviy ko'rinishdagi talabalar yotoqxonasiga aylantirildi. Institut hududida "Eko-bog'" barpo etildi, talabalar turar joyi yonida ishlab chiqarish korxonasi foydalanishga topshirildi. Talaba-qizlarni tikuvchilik, liboslar dizayneri, milliy so'zana va do'ppichilik san'ati ustasi, pazandachilik, noyob naqshlar ustasi kabi kasblarni egallashiga yo'naltirilgan yangi loyihalar amalga oshirildi. O'qituvchilar va talaba-yoshlar o'rtasida kiyinish madaniyatini shakllantirish, xotin-qizlar orasida milliy liboslarimizga hurmat va e'tiborni kuchaytirish maqsadida dars jarayonlariga talaba qizlarning milliy liboslarda kelishi yo'lga qo'yildi. Bu ota-onalar va talaba yoshlarga juda ma'qul keldi. Yana bir yangilik haqida aytmasam bo'lmaydi. Davlatimiz rahbarining ta'lim muassasalari o'rtasida integratsiyani kuchaytirish bo'yicha bergan topshirig'i yuzasidan Andijon davlat pedagogika institutida umumta'lim maktablarining yangi avlod darsliklarini metodik ta'minlash, o'qituvchilarga mavzularni yoritishda va mashg'ulotlarni tashkil etishda yangicha pedagogik

yondashuvlarni ishlab chiqishga mo'ljallangan markaz faoliyati yo'lga qo'yildi. Bu yerda 2023-2024-yildan boshlab foydalaniladigan boshlang'ich sinflar uchun "Matematika", "Tarbiya", "O'qish" va "Ona tili" darsliklarining metodik ishlanmalari tayyorlanadi. Markaz faoliyatini ta'minlash uchun institut tomonidan 300 mln so'm mablag' ajratildi. Hozirgacha ilmiy loyiha a'zolari tomonidan 100 dan ortiq metodik ishlanmalar tayyorlandi va boshlang'ich sinf o'qituvchilariga yetkazib berildi.

– XORIJDAGI TA'LIM MUASSASALARI BILAN HAM HAMKORLIK QILIB TURILADIMI?

– Albatta! Andijon pedagogika institutida Xalqaro Nordik universiteti tajribalarini qo'llash yuzasidan muayyan ishlar qilin-yapti. Endilikda ushbu ta'lim muassasasi bilan hamkorlikda “ikki diplomli tizim” joriy etiladi. Ularning professor-o'qituvchilari bilan hamfirklikda 6 ta o'quv, 8 ta uslubiy qo'llanma va 6 ta ilmiy adabiyotlar yaratiladi. Bundan tashqari, bizdagi o'quv jarayonlari-ga Finlandiyaning Yuvyaskula, Kareliya amaliy fanlar universi-teti, Qozon federal universiteti va Qirg'izistonning Qirg'iz-O'zbek universiteti va boshqa nufuzli oliy o'quv yurtlaridan 10 dan ortiq professor-o'qituvchilar, xalqaro ekspertlar jalb qilinadi. Quvonar-lisi, yaqinda institutimizda “Chingiz Aytmatov nomidagi qirg'iz tili va madaniyati” markazi faoli-yat boshladi. Shu bilan birga, Andijon davlat peda-gogika instituti bilan O'sh davlat universiteti, O'sh davlat xalqaro qirg'iz-o'zbek universiteti, Jalolobod davlat universitetlari o'rtasida o'zaro ikki tomon-

Rektor huzurida

lama manfaatli shartnomalar imzolan-gan. Bu yaqin qo'shnichilik munosabatlari zahirida institut talabalariga qirg'iz tili va madaniyatini, qirg'iz adabiyoti, xalq og'zaki ijodini o'rgatish dasturlari ishlab chiqildi. Bu amaliy ishlar qo'shni davlat universitetlarida ham yuqori saviyada tash-kil etilayotir.

– DOMLA, TARIXCHI SIFATIDA FIKRINGIZ MUHIM, ZAMON SHIDDATI INSONLARNING TURMUSH TARZI, FIKRLASHI, DUNYOQARASHLARIGA HAM TA’SIR QILMOQDA. NATIJADA QADRIYATLARDA, MILLIY RUHIYATDA OG’ISHUVLAR, BIRMUNCHA O’ZGARISHLAR YUZAGA KELMOQDA. BALKI KERAKSIZ HISOBLAB ORTDA QOLDIRGAN AKSAR MA’NAViy QADRIYATLARIMIZNI HAMROH QILIB OLISH KERAKDIR, GARCHI BUNI RIVOJLANISHDAN CHEKINISH DEB ATASHSA HAM?

– Bu aslo rivojlanishdan chekinish degani emas. Siz aytganday zamon shiddatining qadriyatlarga, milliy urf-odatlariga ta’sirini oladigan bo’lsak, bu ko’p jihatdan insonning o’ziga, o’tmishga bo’lgan munosabatiga bog’liq. Har bir davrning o’z taraqqiyot omili, ehtiyoji va talabi bo’ladi. O’tmishdagi voqea-hodisalar – bugungi kun va kelajak uchun asos deb bilaman. Ular kishiga tajriba va ko’nikmalar o’rttirishga yordam beradi. Tarixdagi xatolarni takrorlamaslik, to’g’ri xulosa qilish uchun ham bosib o’tilgan yo’lga nazar solib turish to’g’ri bo’ladi. Ana shundagina kelajak mustahkam asosga quriladi, qo’rqmasdan dadil odimlash mumkin.

– TALABALAR HAM FARZANDLARINGIZ QATORIDA, KELAJAGIGA BEFARQ QAROLMAYSIZ. KO’Z KO’ZGA TUSHGANDA AYTISH QIYINDIR, AMMO ULARNING MAQSADLARI, INTILISHLARIGA QANOT BO’LADIGAN QANDAY YONIQ SO’ZLARINGIZ BOR?

– Aziz yoshlar! Mening sizlarga juda ham havasim keladi. Qaniydi, sizlardagi bu imkoniyatlar bizning yoshlik davrimizda ham bo’lganda. Siz – ozod, obod, mustaqil Vatanning baxtiyor yoshlari. Hech qaysi davrda yoshlar uchun bu qadar e’tibor berilmagan. Bu nurli kunlar qadrini teran anglash uchun yaqin o’tmish kunlarimizni, tariximizni yaxshilab o’rganing! Unutmang, millat taqdiri, xalqning kelajagi, Vatan istiqboli ko’proq Sizlarga bog’liq. Qo’lni qo’lga bering, jipslashing, qaddingiz tog’dek, bilimingiz osmondek bo’lsin! Shiringiz yaratish, bunyod etish, taraqqiy ettirish, yuksalish va yana yuksalish bo’lsin!

**Rektor huzurida Otabek
TURDIYEV bo’ldi**

ILMIY-AMALIY ANJ

4 YILDAN 4 NIMA QOLYAPTI?

SAVOL:

**BU GALGI
SO'ROVNOMAMIZDA
O'QISHNI TAMOMLASH
OSTONASIDA TURGAN
TALABALARNING
FIKRLARI BILAN
QIZIQDIK.
BITIRUVCHILIKNING
"YUK" I, UNING
MAS'ULIYATI,
ORTDA QOLGAN
YILLAR XULOSASI,
KELAJAK O'YLARI...
XO'SH, ULARNING
XAYOLLARIDAN
NIMALAR O'TMOQDA?**

Xolida MUSULMONOVA,
talaba:

– 4 yil... Ha, bu oz muddat emas, inson umriga sayqal berishga ulgursa, ulgura oladigan muddat. “To‘rt yil men uchun ko‘z ochib yumguncha o‘tib ketdi, talabalik oltin davrim ortda qoldi”, deb aytishdan yiroqman. Oddiy o‘zbek qizining hayot va xayol oralig‘ida voyaga yetishi, real natijalar ko‘rsata olishi yoki olmasligi uchun eng muhim pillapoya bo‘ldi bu talabalik, o‘tgan to‘rt yil.

Hozir OTMni tamomlash ostonasida turarkanman, ham mamnuniyat, ham mas‘uliyat his qilyapman. Afsuslanish ham bor... 1-kurs Xolida o‘ziga bergan va‘dalarining ustidan chiqqa olmadi. Bunda, eng katta ayb tizim qolib, o‘zimda ekanligini ham tan olaman. Ammo hayot davom etaveradi, natijalar va hayotiy xulosalar bu og‘riqqa darmon doridek go‘yo. Muhimi – anglam bor, muhimi – izlam bor.

Talabalik menga do‘stlar va bebaho ustozlar berdi, jajji qizaloqning pushti ko‘zoynagini ulotqirdi, ammo qalbini saqlab qololdi, adabiyotga, ijodga, ijodkorlarga yaqin qildi. Yashirib nima qildim, talabaligimning dastlabki yillari jurnalistika sohasini tanlaganligimdan afsuslangandim, ammo hozir bu sohaning zahmatiga chiday olishimga va ijodiy imkoniyatimni namoyish qila olishga ko‘zim yetmoqda. Sayohat, san‘at jurnalistikasi va hujjatli fotografiyaga ixtisoslashgan sahifa yuritishni maqsad qilganman, rejalar ko‘p, rejalariga eltuvchi qadamlar ham bor. Bu yutug‘im.

Talabalik yillari ortda qolayotganini his qilarkanman, ustozim Halim Sayidning “Tug‘ildingmi, bu dunyoda tolibsan” degan so‘zlari shuurimda kezmoqda. Bu so‘zlar ham dalda, ham hayotiy saboq men uchun!

Islombek YO'LDOSHEV,
talaba:

– Talabalikda men nafaqat universitetimdagi ustozlardan dars oldim, balki o'tgan yillar ham menga yaxshigina saboq berdi. O'qish davomida ko'plab do'stlar orttirdim, yaxshi-yomon insonlar bilan ham-suhbat bo'ldim, bularning barchasi dunyoqarashimning o'zgarishiga ijobiy ta'sir etdi deb o'ylayman.

Arab tili yo'nalishini tamomlar ekanman, hozircha o'zimni soham bo'yicha mutaxassis sifatida qabul qila olganim yo'q. To'g'ri, aytsa arziqli yutuqlarga erishdim, ushbu til bo'yicha sertifikatlarni qo'lga kiritdim, o'quv markazlarida dars berdim, ozmi-ko'p tajriba orttirdim. Lekin 4 yil davomida rejalashtirganlarimning aksariga ulgura olmadim. Nasib qilsa, ilm yo'lining keyingi bosqichida ularga ham erishishni niyat qilganman.

Bitiruvchining o'ziga yarasha mas'uliyati, o'ylari bo'lar ekan. Oila qurish, karyera, ilm qilish degandek. Magistratura bosqichida o'qishni, kasbiy faoliyatni davom ettirib, tajriba orttirishni niyat qilganman. Oila qurish ham kerak. Lekin hali rejalarim ketma-ketligida bir qarorga kelib ulguranimcha yo'q.

Mukarramxon MADAMINOVA,
talaba:

– Biz o'zimizdagi mavjudliklarning qadri va qiymatini yo'qotayotganimizda ko'proq his etamiz. Tugab borayotgan talabaligim, u yerdagi muhit, kursdoshlar davrasi, ustozlarning ma'ruzalari... bugun men uchun yana ham qadrliroqdek tuyilyapti. O'tgan 4 yil davomida shaxsiy va ijtimoiy hayotda rivojlanishga erishdim deb o'ylayman. Odatda, ko'plab abituriyentlarda talabalikka qabul qilingandan so'ng o'qishga bo'lgan ishtiyoq va munosabat o'zgaradi. Men esa talabaligimning dastlabki ikki yilida o'qish, bilim olishga astoydil e'tibor qaratdim. Buning natijasida kursdoshlarim va ustozlar orasida o'z o'rnimga, hurmat-e'tiborga erishdim. Uchinchi kurs tanaffusdek o'tdi. Ko'plab qizlar qatori oila, farzand degandek. Bu tanaffuslarning o'rnini to'ldirish uchun 4-kursga boshqacha ishtiyoq bilan qaytdim. Yil men uchun omadli o'tyapti, deya olaman. Xususan, ingliz tili filologiyasi yo'nalishida o'qiganim, tilni yaxshi bilishim sababli Qo'qon shahridagi "Xalqaro hunarmandlar festivali"da tarjimonlik va gidlik bilan shug'ullandim. Bu esa 4 yil mobaynida yiqqan bilimlarimni mustahkamlovchi amaliyot vazifasini o'tab berdi. Qolaversa, chet elliklar bilan muloqot, festivalgacha tayyorgarlik, ekskursiyalar tajribamni boyitdi. To'g'ri, erisha olmaganlarim ham talaygina, bularga dangasalik va o'z ustimda yana ham ko'proq ishlamaganimni sabab deb bilaman. Albatta, inson o'zida to'liq qoniqish hosil qilmagani ham yaxshi. Hozir ingliz tilini bilish darajasini belgilovchi sertifikatlarga egaman, o'quv markazida dars beraman, maktabda ham bemalol ishlab keta olaman deb o'ylayman. Lekin bu bilan chegaralanib qolmoqchi emasman, ustoz-professorlarga havas qilaman va kasbimni yaxshi ko'raman. Shu yo'lda o'zimni yana-da rivojlantirish niyatidaman.

Suhrob SANDIBOYEV,
talaba:

– Xotiralar inson hayotining ajralmas bo'lagi hisoblanadi, eng yaxshi xotira esa yoshlikdir. Ma'lum yoshda maktab hayoti, sinfdoshlar bilan yorqin lahzalar bo'lsa, sal ulg'ayib, hayotga erkin qadam qo'yish vaqti talabalik yillariga to'g'ri kelar ekan. To'g'ri, kimdir talabalik baxtini his qiladi, kimdir esa maktabni tamomlab, hayot yo'lida davom etadi. Talabalik – oltin davr deyishadi, men esa olmos davr degan bo'lardim. Hayotimning bu qismi menga juda ko'p yorqin xotiralarni tuhfa etdi.

– O'qishning birinchi yili koronavirus epidemiyasi sababli ikki oygina o'qidik, xolos. Buni abituriyentlikdan qolgan charchoqlarni chiqarish muddati deb qabul qildim. Keyingi kursdan an'anaviy o'qish tarziga qaytdik va darslarga jiddiy yondasha boshladim. Qolaversa, universitetimiz (GulDU) tomonidan o'tkazilgan tadbirlar va bayramlarda faol qatnashdim, ko'plab tanlovlarda g'alaba qozondim, bir qator nominatsiyalar sovrindori bo'ldim. Atrofimda menga xayrixohlar, qo'llab-quvvatlaganlar bilan birga, "Qo'ysangchi bu ishlaringni, baribir, hech qanday foyda bermaydi senga" deganlar ham bo'ldi. Har doim ularga "Yo'q, men bu universitetda o'z muhrimni qoldirishim shart, shunday bitirib ketolmayman, 4 yil o'qisang-u, seni hech kim tanimasa, biror natijaga erishmasang, o'qishdan nima naf?" deya javob berganman. O'rtda qolgan 4 yil talabalikni mana shu o'ylar hamrohligida o'tkazdim.

Har bir inson hayotda biror maqsad bilan yashashi lozim, "Uddalay olmayman" degan so'zni esa lug'atingizdan chiqarib tashlashingiz kerak! O'qishni tamomlab mana shu vatan, shu xalq uchun xizmat qilmoqchiman. Aytgancha, bu hali boshlanishi...

Gulshan BOZOROVA,
talaba:

– 4 yil ko'z ochib yumguncha o'tdi-yu ketdi. To'g'risi, katta hayotga keyingi qadamni bosish arafasida ozgina qo'rquv bor. Lekin hammasi yaxshi bo'lishiga ishonyapman. Talabalik – oltin davrim, deya olmasam ham, barcha qiyinchilig-u mashaqqatlari, kutilmagan tuhfalari-yu yaxshiliklari bilan hech qachon boshqasiga alishmaydiganim davr bo'ldi. Bu yillar oralig'ida mustaqil bo'lishni, insonlar bilan muomalaga kirishishni, omma oldida fikrimni bildirishni, vaqtni qadrlashni, to'g'ri maqsadlar qo'ya olish va shu kabi bir qancha narsalarni o'rgandim. Tuhfalariga keladigan bo'lsak, katta-kichik yutuqlarga erishdim, bular uchun minnatdorman. To'g'ri, soham bo'yicha yetuk mutaxassis bo'ldim deb hisoblamayman, ammo shu yo'lda tinimsiz harakatdaman.

Abituriyent vaqtim o'qishga kirsam, to'liq band bo'laman, bo'sh vaqtim bo'lmaydi, faqat manfaatli va mazmunli ishlar bilan shug'ullanaman deb niyat qilgandim. Nazarimda, 4 yilning asosiy qismida bunga erisha oldim. To'g'ri, yo'qotganlarim ham, topganlarim ham bo'ldi. O'ylaymanki, bularning hammasi hayotda o'z yo'limni topishim uchun juda muhim. Hozircha qaysi yo'ldan borishimni to'liq hal qilib ulgurmadim. Ayni payt xayolimdan o'tayotgan fikrlar juda ko'p va tartibsiz. Nasib qilsa, magistraturada o'qish niyatim bor. Bu oliy maqsadim yo'lida keyingi manfaatli qadam bo'ladi deb umid qilaman.

Hayot daftarimning keyingi sahifasini ochish arafasida ekanman, buyog'i insoniyatga manfaatli va xayrli ishlar, baxt, mamnuniyat va muvaffaqiyatlar, xatolar va ulardan olingan darslarga boy bo'ladi deb o'ylayman. Talabalik ostonasida turgan uka-singillarimizga keyingi 4 yillikdagi rejalarimizni aniq belgilab oling va bu yo'lda sobit bo'ling derdim. Yo'qsa, afsuslarga ko'milib qolishingiz hech gap emas.

Manzura ABDUHAKIMOVA yozib oldi

WHY WE NEED

GLOBAL LANGUAGES?

This article is about Global languages and their general classification not only in Uzbekistan, but also around the world. So, through this article, we will get some information about why we need global language, where we use it, its advantages and disadvantages. As we all know, in our now rapidly growing world, English is the most globalized language. It is English that is also being taught as an informal second language in our Uzbekistan. It would not be exaggerated if I say that we will create the foundation for our future by learning global languages.

Today, multilingualism is becoming increasingly important. In addition to opening up employment opportunities, knowledge of a foreign language can help you establish real contact with

people and learn more about different cultures, places and lifestyles. When it comes to languages, there is evidence of a connection between domination and cultural power. In addition, the main factor in the popularity of languages is due to a sufficient power base, whether economic, political or military.

A global languages are languages that many people learn as a second language around the world. It is used in the UN, UNESCO, SAARC, Commonwealth and many other international organizations.

Top spoken languages in the world:

- **ENGLISH**

- **MANDARIN CHINESE**

- **HINDI**

- **SPANISH**

- **FRENCH**

- **ARAB**

- **BENGALI**

- **PORTUGUESE**

- **RUSSIAN**

Interpretation

To be a Global language or a world language, It must have its own characteristics. What are they?

1. Large number of speakers;
2. Significant proportion of those who accept language as their native language in Global;
3. Official status in several countries;
4. One or more standard registers that are widely taught as a foreign language.
5. Use in international trade relations, organizations, scientific institutions and forums.
6. Having an important body of literature.

We knew what the international language would be like. But do we need a global language itself?

Translation has played a central role in human interaction for millennia. Interpreters would always be present when monarchs or ambassadors appeared on the international stage. But there are also limits to doing business in this way. The more linguistically the society intervenes, the less people can trust individuals to ensure communication between different groups.

Usually some languages are designated as official languages for the activities of organizations: for example, the UN recognized five official languages they:

English, French, Spanish, Russian and Chinese. Now the idea that it makes sense to try to reduce the number of languages used in world regions is widespread, and this may be to reduce the large amount of interpretation, translation and stationery work required.

Why is English called an international language?

Many consider English as a global language since it is a language that most of the population of almost all regions of the world can speak and understand. In addition, the language is accepted and supported globally. Therefore, it is a very important global language.

The origin of English is derived from Latin, such as French, German and other European languages. This may be the reason why many Europeans do not consider English to be a difficult language to learn. In addition, linguists argue that the simplicity of English is the main reason why it has become a global language.

The Latin script of the English language is not so complicated for people to recognize and learn. Also, the pronunciation of English, as well as some other languages, is not as complicated. That being said, English is the official language of 94 states today.

How did English become a global language in the world?

By the end of the 18th century, the British Empire had many colonies. In addition, they established their geopolitical rule all over the world. English also spread rapidly in the English colonies. There were also contributions from technology, science, diplomacy, trade, art and formal education, which led to the transformation of English into the real global language of the world.

As with the two sides of the coin, the global language has its advantages and disadvantages. Among its strengths, the key is to facilitate dialogue between different cultures and to pave the way for the expansion of international trade between countries. Its disadvantages are the difficulties it creates for non-native speakers in the sciences (especially in the publication of scientific literature) and its contribution to the extinction of minority languages.

Of course, English is the most common language in the world. Globally, English speakers are the most numerous, speaking English as a first or second language. Obviously, no other language in the world can equate to English in terms of its immense popularity. Only

one question remains: Will English continue to be the global language of the world in the next century and beyond, or will another language take its place? The main factor in the popularity of languages is due to a sufficient power base, whether economic, political or military.

Gglobal language allows communication between different cultures. Language has always been the focal point of cultural identity. Global language eliminates communication barriers and offers people the opportunity to understand each other's culture.

Farangiz ESHMAHMATOVA

Shahrisabz State Pedagogical Institute
Stage 3 student

BEFARQLIGIMIZGA

LOYIQ JAZO

Insoniyat paydo bo'lgandan buyon tabiat o'zini undan himoya qilishga urinib keladi, go'yo. Qirg'inbarot urushlar, dengizga neft va chiqindilar oqizish sabab suvosti dunyosining zaharlanishi, o'rmonlarni qisqartirish, yashil hududlarning tobora tugab borishi... Yer esa bunga javoban "Men borman!" degandek turli tabiiy ofatlar - kuchli shamol, bo'ron-u to'fon, zilzilalar, qor ko'chkilari bilan odamzotning ta'zirini bergandek bo'ladi. Baribir, 8 milliard "yov"ga bas kelishning o'zi bo'lmaydi. Uzoqdan emas, yonginamizdagi adolatsizliklarni tilga olib o'tsak.

Bugun boshi-keti noma'lum qurilishlar sabab qanchadan qancha daraxtlarni nobud qildik. Oqibatda, poytaxt Toshkent dunyo bo'yicha havosi inson hayoti uchun eng xavfli shaharlar ro'yxatida peshqadami bo'ldi. Rasmiylarimizning hech bir tuki qilt etmadi, axir gap biz haqimizda ketyapti-ku! Balki ekologik vaziyat sabab bugun shifoxonalarimizda davolanayotgan minglab bolajonlar haqidagi xabarlarini ham yolg'on derlar? Qachongacha o'zimizni aldaymiz? Muammolar haqida soatlab, kunlab gapirish mumkin, takliflar berish mumkin hatto. Ammo natija qani? Buni qarang, Navoiyda birgina ko'chatga shikast yetkazgan echkinning egasi 2,5 mln so'm jarimaga tortildi. Xo'sh, yaxshi, sensatsiya bu! Nahotki shu qadar tabiatni sevsak?! Endi "osmonyopar" binolardan manfaatdorlarning qaysi biri yoshi bobosidan ham katta bo'lgan daraxtlarni kestirgani uchun jarimaga tortildi? Loaqal dakki eshitdi. Boringki, qaysi biriga tushuntirish berildi? Do'stlar, qani bu yerda adolat: tap-taqir yerda echkinning niholni payhon qilgani olamga oshkor-u, kuzatuv kameralariga

to'lgan katta bir shaharda daraxtkesarning kimligi noma'lum. Tog'ay Murod aytganidek, "He, o'ynab qo'yay!" shundaychikin tabiatsevarlarga!

Do'stlar, balki mas'ullarga taklif berish, yoqasidan tutish befoydadir. To kesakdan o't chiqquncha qo'l qovushtirib turmasmiz. Keling, shu zaminning bir farzandi o'laroq qilishimiz kerak bo'lgan vazifalarni o'zimiz uchun anglab olsak. Kundalik ishlatadiganimiz – yelim xaltalar qanchalik qulay bo'lmasin, sog'ligimiz, tabiat musaffoligiga jiddiy xavf tug'dirishidan hamma ham xabardor emas. Do'kondan ikkita non olsak ham paket so'rashga uyalmaymiz? 100 yilgacha chirimaydigan bu mahsulotdan nahotki

Shaharda daraxtkesarning kimligi noma'lum

Siz nima deysiz?

voz kechish shunchalik qiyin? Avvallari (balki hozir ham) qishloqlarda kattalar matodan tikilgan bozorxaltalarda (oshxonadagi ilgichda osig'liq turardi) savdo-o'char qilib kelishardi. Darrovga uzilib ketmas, ko'p yillar xizmat qilardi. Aytingchi, buning nimasi yomon? Bugun loaqal qog'oz xaltalardan foydalanish uchun bizga nima xalaqit beryapti? Erinchoqlikmi yoki mantig'i yo'q uyatmi? Bu birinchi navbatda qilish lozim bo'lgan vazifa. Innankeyin, ko'cha yoqalarida chiqindi idishlarining yo'qligi siz-u bizga bahona bo'lolmaydi. Qo'limizdagi chiqindini duch kelgan joyga tashlab ketish yaramaydi, atrofqa qarang, aholi yashash joylarida, albatta, chiqindi nuqtasi joylashgan bo'ladi, erinmang, izlab, so'rab, aynan o'sha joyga tashlab keling. Shunday qildingizmi, barakalla! Jamiyatning namunali a'zosi ekanligingiz bilan tabriklayman! Aytingchi, buning nima qiyin joyi bor ekan?

Eng katta fahmsizliklardan yana biri – bu toza ichimlik suvini behudaga sarf qilishimiz! Agarda siz buni yaxshi anglagan bo'lsangiz, boshqalarga ham to'g'ri tushuntirib boring, kam bo'lmaysiz.

Kecha bir madaniyat xodimining fikrlari meni qiziqtirib qo'ydi. Balki vazirlik internetda mashhur bo'lgan blogerlarimizga taklif bilan chiqqani durust bo'lar. Qanday deysizmi, haftada yoki oyda bir tabiatni asrash, ekologik ongni yaxshilashga qaratilgan videomateriallar yaratish, uni ommalashtirish ke-

Butun jamiyatni bir xil fikrlashga o'rgatib qo'yishmoqda

rakdir. Shundog'am birgina bachkana video bilan butun jamiyatni bir xil fikrlashga o'rgatib qo'yishmoqda. Bloggerlarimiz davlatga soliq to'lamas ekan, jamiyat uchun foydali bo'lgan mana shunday yumushlarni o'z rejalariga kiritishsa, foydadan xoli bo'lmasdi. Bilasizmi, hech kim majbur qilmasa ham o'z vijdoni amri bilan faoliyatini ekologiya bilan bog'lagan faollar ham bor. Masalan, Mo'tabar Xushvaqtova (O'rikguli) ismli eko-faol tabiatni asrash bo'yicha juda ko'p loyihalarni amalga oshirib kelmoqda. Uning YouTube sahifasida 1,5 mingdan ko'proq, Telegramda 4 mingdan ortiq, Instagramda esa 60 mingdan ziyod kuzatuvchilari bor. O'z obunachilarini "aqli va rivojlanishni xohlaydiganlar" deb hisoblaydi. Bu qiz minglab odamlarni bir ezgu maqsad yo'lida bir-lashtirgan ekan, faqat

tahsinga loyiq. Mo'tabar hatto "O'z sayyorangni sev!" shiori ostida eko-xalta va eko-sumka mahsulotlari biznesi bilan ham shug'ullanayapti. Bir paytlar bizda ekologik partiya shakllandi, endi tabiatimiz posbonlari bor, deb katta gapirib qo'yanlar bo'ldi. Ishonasizmi, xabardorlar tabiatga partiyadan ko'ra Mo'tabarni ko'proq g'amxo'r deb bilishadi. Beg'araz, hech kimdan manfaat kutmasdan faollik ko'rsatgandan keyin shu-da! Ammo "bir gul bilan chaman bo'lmas" deganlaridek, bu kam. Yuqorida aytganimdek, internet faollari mana shunday materiallar tayyorlashga, insonlarning fikrlashini fahsh, hiring-hiring yoki arziyas mavzular bilan band qilishni bas qilishsin-u, foydali va kerakli mavzularni yoritishsin. Zero, vatanini sevgan, hamyurtlari, ularning sog'ligiga qayg'uradigan faollar-gina bu ishni qilishi mumkin. Boshqalari esa e'tiborga ham arzimaydi.

Siz ey hamyurt, hamzamin, balki loqaydlikni bas qilarsiz? Yoningizda ko'chaga chiqindi uloqtirayotgan kishini koyib berishga ham yaramaysizmi? Yoki kimdir daraxtga shikast yetkazganda tegishli joyga xabar berolmaysizmi? Hech bo'lmaganda, smartfoningizda tasvirga olib, mutasaddilarga havola qila olarsiz? Hamma gap befarqlikda! Biz tabiatga emas, tabiat bizga kerak. Mana shu tushunchani anglagan kishigina hazrati inson darajasiga loyiq bo'ladi.

Shohjahon ABDURAIMOV

Xabardorlar tabiatga partiyadan ko'ra Mo'tabarni ko'proq g'amxo'r deb bilishadi

BIZNING MUTAQASSSALAR “MAYDON”DA

Yurtimizda ta'limga e'tibor va yoshlarga g'amxo'rlik yuqori bosqichga ko'tarilmoqda. Sog'lom, jismonan va ma'nan barkamol farzandlarni tarbiyalash, immunitetiga halollik va poklik vaktsinasini singdirish, milliy-ma'naviy merosni dunyo ilmlarini o'zlashtirish barobarida targ'ib qilish uchinchi Renessansga qadam qo'yayotgan avlodning hayotiy tamoyiliga aylangan. Oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan maqsadli islohotlar bir qator yangilanishlarga sabab bo'lmoqdaki, yurtimizdagi ko'plab sohalarda sifatli ko'rsatkichlar ko'zga tashlanmoqda. Ma'rifatparvar jadid bobolarimiz bejiz “Najot ta'limdadir” deyishmagan. Davlatimiz rahbari ham bu fikrni kengaytirib “Najot ta'limda, najot tarbiyada, najot bilimda, chunki barcha ezgu maqsadlarga bilim va tarbiya tufayli erishiladi” deganlarida ham ta'lim sohasidagi islohotlarni izchillik bilan amalga oshirishga da'vat qilgandi. Albatta, bu g'oya va fikrlar oliy ta'lim tizimiga ulkan mas'uliyat yuklaydi. Shuncha sa'y-harakatlar, sharoitlardan foydalangan holda har tomonlama salohiyatli kadrlar yetishtirmasa ham bo'lmaydi, axir. Buning uchun tinimsiz mehnat zarur. Maqsad esa faqat “oliy” degan nomi bor diplom tarqatish emas, balki mamlakatimiz rivojiga hissa qo'shadigan serg'ayrat va bilimdon yoshlarni maydonga olib chiqishdir.

QOLOLADIMI?

Bizda tahsil olayotgan talabalar zamonaviy hamda yetuk mutaxassis bo'lib yetishishlari uchun zarur sharoitlarni yaratilgan. Ularni nazariy va amaliy mashg'ulotlar bilan qamrab olish darajasini kengaytirish hamda sifatli ta'lim berishni ta'minlash maqsadida professor-o'qituvchilarimiz tomonidan jahon standartlariga javob beradigan qator darslik va o'quv qo'llanmalari yaratilayotir. Tasarrufimizdagi qurilish laboratoriyalari, markazlar, qator sanoat korxonalarida talabalar nazariy bilimlarini mustahkamlashida yetarli sharoitlar mavjud. Qolaversa, har bir izlanuvchining loyihasini hayotga tatbiq etish uchun zarur mablag'lar ajratib berilgan. Fan-ishlab chiqarish ta'lim konsepsiyasi asosida hududdagi ko'plab korxonalar bilan hamkorlikda institutda maxsus ishlab chiqarish xonalari tashkil etilyapti. Yaratilgan sharoitlar ko'ldi keng. Masalan, talabalarning bo'sh vaqtini

**Bir vaqtning o'zida
60 nafar talabaga
shug'ullanish
imkonini beruvchi
"Intellectual
markaz" tashkil
etildi**

Yurtimizdagi ko'plab oliy ta'lim muassasa kabi Buxoro muhandislik-texnologiya instituti ham bu mas'uliyatni yaxshi anglagan holda yangi-cha tizim - individual ishlash usulini yo'lga qo'ygan. Bunda "ustoz-shogird" an'anasi, ya'ni tyutor yordamidan tashqari, talabalarga tajribali professor-o'qituvchilar ham biriktiriladi. Talabalarni bir xil ijtimoiy muhitda tarbiya topgan yoki bir darajada o'zlashtiradi, deb o'ylash xato. Umumnatijalardan ortda qolayotgan talabalarga qanday yordam berish mumkin, muammolari nimada degan savollar institutimiz jamoasining diqqat markazida. Ochig'i, bu borada yutuqlarimiz salmoqli, reja va maqsadlarimiz yuksak.

mazmunli tashkil etish maqsadida ma'naviyat va ma'rifat bo'limi tomonidan 100 ga yaqin turli xil ko'rik-tanlovlar, "Vazir kubogi", "Rektor kubogi", Besh tashabbus olimpiadasi, "Talabalar ligasi" sport musobaqalari muntazam o'tkazib kelinmoqda. Shu asnoda, institutda talabalar sport klubi tashkil etilgan bo'lib, 9 ta seksiyasida mingdan ortiq yoshlar sport bilan muntazam shug'ullanadi. Natijalar haqida yana gapiradigan bo'lsam, talabalar uchun ilmiy maqolalar yozish, ularni mahalliy hamda xorijiy jurnallarda chop etish bo'yicha seminar-treninglar o'tkazib kelyapmiz. Shu yilning

o'zida 8 nafar talabamiz nomdor hamda Prezident stipendiyalari sovrindori bo'lgani ham bizni ancha xursand qildi! Bundan tashqari, bir vaqtning o'zida 60 nafar talabaga shug'ullanish imkonini beruvchi "Intellectual markaz" tashkil etildi. Bu nimaga kerak, bu markazda doimiy ravishda "Zakovat", "Zakovat Quiz" hamda "Munozara" intellektual o'yinlari tashkil etilib, 2000 ga yaqin yoshlar jalb etiladi.

Bilamiz, talabalar, asosan, mustaqil hayotga endi qadam qo'yayotgan palлада bo'lishadi. Shu sababdan ularni oilaviy hayotga tayyorlash, oiladagi nizoli holatlarni hal qilishning huquqiy va psixologik asoslarini o'rgatish, erta nikoh va oilaviy ajrimlarning oldini olish bo'yicha zarur tushunchalar berish nihoyatda muhim. Talaba-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolliklarini oshirish, darsdan bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil qilish, ular o'rtasida milliy va an'anaviy qadriyatlarini keng targ'ib qilish maqsadida xotin-qizlar kengashi tashabbusi bilan fakultetlararo "Qizlar

Maqsad faqat “oliy” degan nomi bor diplom tarqatish emas, balki mamlakatimiz rivojiga hissa qo‘shadigan serg‘ayrat va bilimdon yoshlarni maydonga olib chiqishdir

Doniyor G‘AFUROV

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti yoshlar masalalari va ma’naviy-ma’rifiy ishlar bo’yicha birinchi prorektori

davrasi”, “Milliy va zamonaviy liboslar namoyishi” ko’rik-tanlovlari, “Xon atlas-2023” milliy liboslar festivali kabi turli tadbirlar tashkil qilinmoqda. Bu hammasi emas, talabalar turar joyida “Xotin-qizlarni kasbga o’qitish markazi” tashkil etdik. Institutga yaqin hududda joylashgan mahallalardagi ijtimoiy himoyaga muhtoj va kam ta’minlangan oila vakillari va talaba qizlar bu markazda doimiy ravishda tikuvchilik sir-larini o’rganib kelishmoqda.

Nogiron, surunkali kasalligi mavjud va davolanishga muhtoj, kam ta’minlangan xotin-qizlar, davlat qaramog’idagi va boquvchisini yo’qotgan talaba-yoshlarni moddiy va ma’naviy qo’llab-quvvatlash yo’lga qo’yilgan. Albatta, bu harakatlar talabalarning sifatli ta’lim olishi, o’z ustida tinimsiz ishlashiga zamin yaratadi. Aytish kerakki, bizning o’quv dargohda yoshlarga o’z kasbiga sodiq va malakali mutaxassislar saboq berayotgani, ilmiy jamoaning har bir a’zosi ta’lim sohasidagi yuksak mas’uliyatni chuqur his qilgan holda ishga yondashayotgani sabab bugun biz ko’zga ko’rinarli natijalarga erishyapmiz. Buxoro muhandislik-texnologiya instituti jamoasi shular bilangina cheklanmoqchi emas. Oldinda yana-da yuqori maqsad va marralar ko’zlangan. Buning uchun bizda sharoit va salohiyat yetarli.

Tahsilning ham ta’lim, ham tarbiya omuxtaligida olib borilishi, o’ylaymanki, kelajakda faqat va faqat foydaga ishlaydi. Boisi, xalqimiz asrlar davomida ilm va tarbiya borasida barchaga birdek namuna bo’lib kelgan. Ana shu qadriyatdan voz kechmay, uni mustahkamlab borsak, avlodlarimiz bizdan, albatta, mamnun holda yashashadi.

UYGA VAZIFANI SI TEKSHIRADI

Bugungi kunda ta'lim sohasida sun'iy intellektning (SI) qo'llanishi tobora kengayib bormoqda. Ta'lim muassasalari, pedagoglar va o'quvchilar uchun mo'ljallangan innovatsion yechimlarni ishlab chiqish orqali, ta'lim jarayonini yana-da samarali va interaktiv qilish mumkin. Ushbu tizim uyga vazifalarni baholashda sun'iy intellekt yordamida avtomatlashtirilgan tizimni ishlab chiqish va uni amaliyotda qo'llash jarayonini tahlil qiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining, matematika fanidan ishlangan uyga vazifalarini sun'iy intellekt orqali tekshirib beruvchi tizim

Vazifani yuklash Vazifani tekshirish

1

Nursaidov.uz

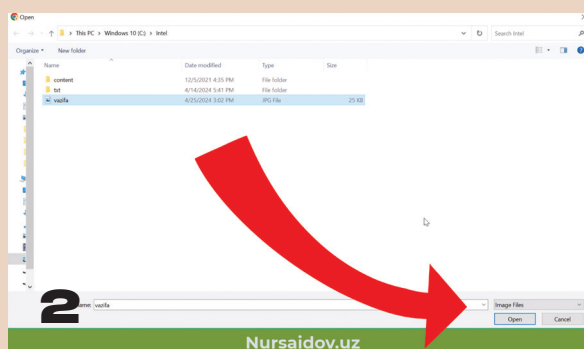
Tizimning asosiy xususiyatlari

Ushbu tizim o'quvchilar tomonidan yuklangan uyga vazifalarni (masalan, matematik misollar) skanerlaydi, tanib oladi va ularni avtomatik tarzda baholaydi. Tizimning asosiy komponentlari quyidagilardan iborat.

Optik belgi tanib olish (OCR) texnologiyasi: bu texnologiya yordamida tizim yuklangan hujjatlardagi yozuvlarni tanib oladi.

Matematik baholash algoritmi: misollarni tanib olgach, tizim ularni dasturiy ta'minot orqali to'g'ri yechimlar bilan solishtiradi va baholaydi.

Foydalanuvchi interfeysi: o'qituvchilar va o'quvchilar uchun intuitiv va foydalanishga qulay interfeys.

Tizimning amaliyoti

Tizimning ishlashi quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi.

Yuklash: o'quvchilar uyga vazifalarini rasm yoki PDF formatida yuklaydilar.

Tanib olish: tizim yuklangan materiallarni qayta ishlaydi va undagi matnlarni OCR yordamida tanib oladi.

Baholash: har bir misol tizimning ma'lumotlar bazasidagi javoblar bilan taqqoslanadi va baholanadi.

Natijalar: o'quvchilar va o'qituvchilar uchun baholash natijalari taqdim etiladi, bu orqali ular darhol fikr-mulohaza olishadi.

Pedagogik ahamiyati

Ushbu tizimning pedagogik ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi.

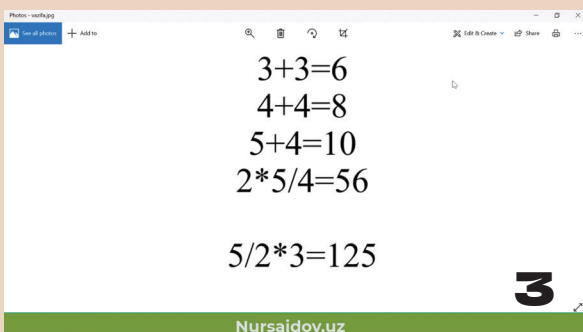
Vaqtini tejash: o'qituvchilarning ko'p vaqtini talab qiladigan qo'lda tekshirish jarayonini kamaytiradi.

Xatolarni kamaytirish: inson omili tufayli yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatolarni minimal darajaga tushiradi.

Darhol qaytarib berish: o'quvchilar o'z ishlariga bo'lgan tezkor fikr-mulohaza orqali o'zlarini yanada rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Tahliliy ma'lumotlar: o'qituvchilar o'quvchilarning umumiy ko'rsatkichlarini kuzatib borishlari va ta'lim jarayonini yana-da samarali boshqarishlari mumkin.

Sun'iy intellektga asoslangan uyga vazifalarni baholash tizimining amaliy tatbiqi doirasida olingan aniq raqamlar va tahliliy ma'lumotlar taqdim etiladi. Tizimning samaradorligini baholash uchun bir necha oylar davomida turli sinovlar o'tkazildi.

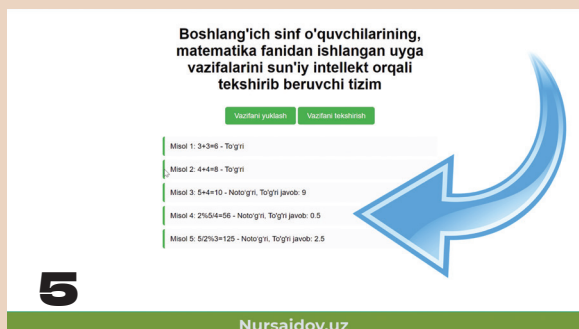
Kelajakdagi rejalashtirish

Tizimning muvaffaqiyati kelajakda uni boshqa fanlar bo'yicha ham kengaytirish imkoniyatini ochib berdi. Rejalashtirilayotgan yangilanishlar orasida ingliz tili va tabiiy fanlar bo'yicha vazifalarni qamrab olish ham bor. Shuningdek, tizimning sun'iy intellekt algoritmlarini yana-da takomillashtirish va foydalanuvchi tajribasini yaxshilash ustida ishlar davom etmoqda.

Sun'iy intellektga asoslangan uyga vazifalarni baholash tizimi ta'lim sohasida katta yutuqlarni qo'lga kiritish imkonini beradi. Ushbu tizim nafaqat matematika, balki kelajakda boshqa fanlarni ham qamrab olgan holda kengaytirilishi mumkin. Pedagogik tadqiqotlarda ushbu texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi va ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviylashtirishda asosiy qadam bo'lib xizmat qiladi.

Tizimning amaliyotga tatbiq qilinishi ta'lim jarayonini yana-da samarali va maqsadga muvofiq qilishga yordam berdi, bu esa o'qituvchilarga dars berish metodikalarini takomillashtirish va o'quvchilarning individual ehtiyojlariga ko'proq e'tibor berish imkonini paydo qildi. O'quvchilarga berilgan tezkor va aniq fikr-mulohazalar ularning o'z xatolarini tushunishlariga va o'rganish jarayonlarini yaxshilashlariga olib keldi.

Kelajakda tizimni boshqa fanlarga kengaytirish va uning funksional imkoniyatlarini yana-da rivojlantirish rejalashtirilmoqda. Bu esa nafaqat boshlang'ich, balki o'rta va oliy ta'lim muassasalarida ham keng qo'llanilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, tizimning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yanada ortib, ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviylashtirish va global ta'lim standartlariga moslashtirishda muhim rol o'ynaydi.

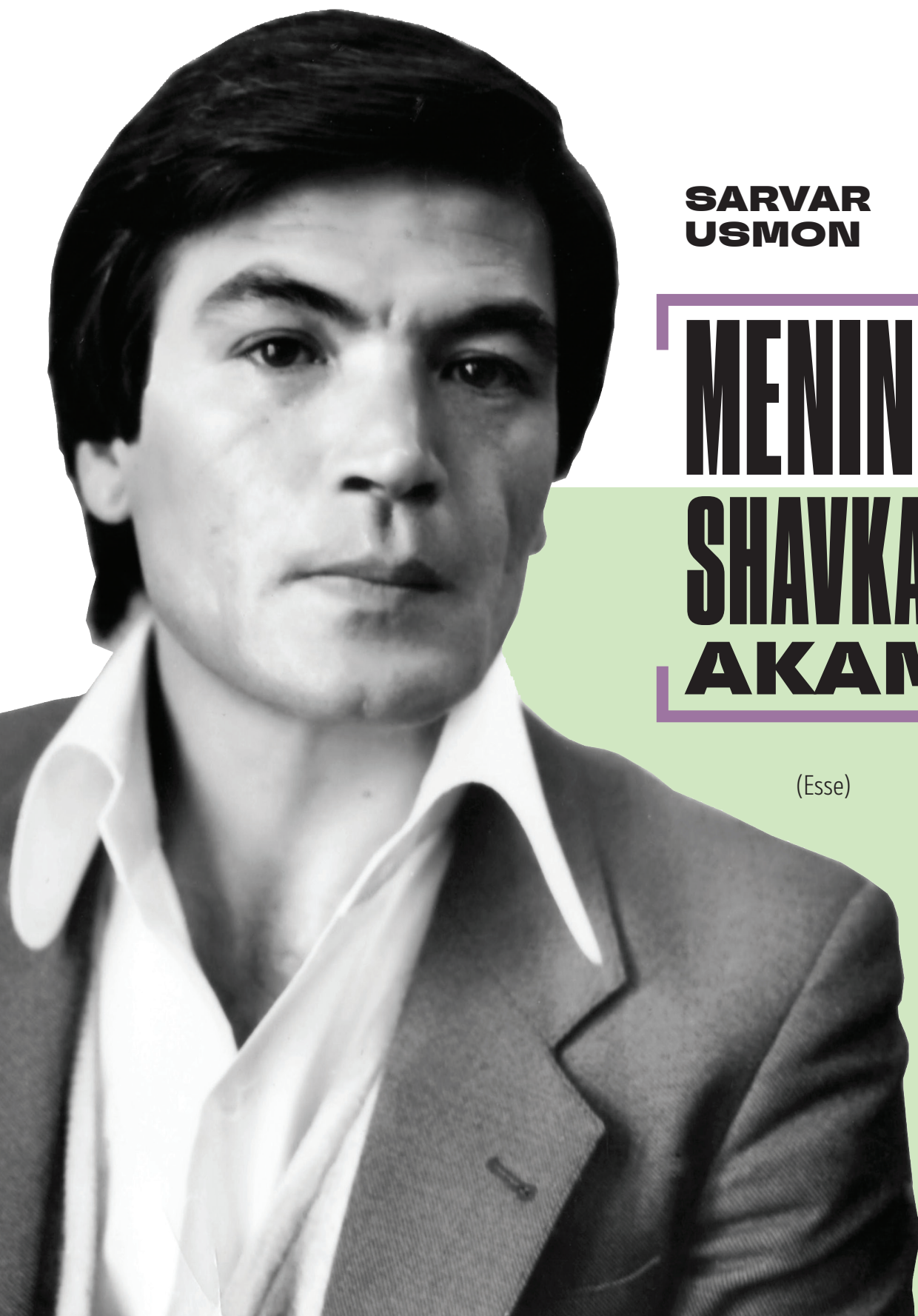
5

Nursaidov.uz

Ushbu tizimning ishlab chiqilishi va samarali qo'llanilishi, ta'lim sohasida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning keng imkoniyatlarini ochdi va bu soha bo'yicha kelajakdagi tadqiqotlarga yangi yo'nalishlar belgilab berdi. Pedagogik tadqiqotlar hamda amaliyotda sun'iy intellektning integratsiyasi, ta'lim sifatini yuksaltirishning yangi usullarini taklif etadi, bu jarayon hozirgi va kelajak avlodlar uchun ta'limni yana-da qulay va samarali qiladi.

Nurmuhammad NURSAIDOV

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti, mustaqil dasturchi

**SARVAR
USMON**

MENING SHAVKAT AKAM

(Esse)

(Davomi. Boshli o'tgan son da.)

Akam O'shdan keyin-roq kelgan, o'zi nozik, lekin sabri metinday kennayam (o'shliklar kelinoyisini shunday ataydi) Manzura opa bilan ijarama-ijara yashadi. 75 da Nodiralik bo'lishdi, keyin Shoiralik...

Akam Qorasuvdagi ko'p qavatli uydan uch xonali kvartirasini olgunicha o'tgan 3 yilda kamida 10 ta ijara uy almashtirdi. So'zning-gina emas, o'sha so'z yo'g'rilgan ohangning, intonatsiyaning eng nozik nyuanslarini ilg'aydigan Shoir uy egasining beodobligidan, farosatsizligidan, baqiroqligidan yoki aksincha, pismiqligidan – ishqilib bir narsadan og'rinib qolardi-da, yangi kvartiraga ko'chib o'tardi.

Shuni bilganim uchun ko'rgim kelganda har gal avval nashriyotga borardim. Keyin qo'yarda-qo'ymay uyiga olib ketardi. Toshkentda 5 yil o'qidim. 5 yil muntazam, deyarli har oyda akamlarnikiga bordim. Har gal ularnikida tunab qoldim. Lekin kennayam biror marta bo'lsin og'ir olmadi meni. Biror marta bo'lsin, so'z u yoqda tursin, so'z ohangi bilan dilimni og'ritmadi. Yo'qdan yo'ndirib oldimga dasturxon yozdi 5 yil. Axir kennayamning bizdan boshqa tashvishlariyam yetarli edi: Nodirasi, Shoirasi, Shohruhi. Keyin ular safiga Kamola-yu Gulruhlr qo'shildi.

Ko'pchilikning suhbatlari zamonaviy savdo markaziday rang-barang bo'ladi. Ko'pchilik hamma narsani biladi. Har sohada ekspert. Lekin gaplashib bo'lib, g'alvirni ko'tarsangiz, hech narsa qolmaganini, boyadan beri arava quruq opqochilganini sezib qolasiz.

Shavkat Rahmonning suhbatlari zamonaviy savdo markazining eng qimmat do'konlar qismidagi xos do'kon edi. Shavkat Rahmonning do'konida millat qadri, millat taqdiri, millat or-nomusi degan qimmat "tovarlar" bo'lardi. Lekin bu "mollarni" Shoir sotmadi. Uning do'konida savdo qilinmadi. Uning do'konlari Show Room edi. Shavkat Rahmonning Show Roomiga kirgan kishi Millatning ahvolini ko'rishi, Millatni tanishi mumkin.

Shavkat Rahmon hayotda nimani, nimalarni gapirganini bilgingiz kelsa, uning she'rlarini o'qing. She'rlarida aks etmagan gapni hayotida gapirmadi. Hayotida gapirganlari she'rga aylandi. O'sha she'rlarning juda ko'pini birinchi bo'lib Shoir menga o'qib bergan. Har gal eshitayotganim she'r tanishday tuyulaverar va har gal akam xuddi shunga o'xshash gaplarni yaqindagina kuyunib gapirganini esladim.

Shoir ba'zi-ba'zida baland sferalardan yerga ham tushar, tushgandayam doim bir yerga – O'shga tushardi.

– O'ktambek, O'shda bir uy qursammikan, deb turibman. Uyni katta solmayman. Maqsad bog' qilish. Yer so'rasam berishsa kerak-a?

– Berishadi, nega berishmasin?!

– Gum bor-ku, bilasizmi? Paxtaga chiqqanda cho'milardik. O'sha yerdan so'rasam berisharmikan?

– Bilmadim. Berishsa kerak, – deyman biroz tay-sallab.

Gum – dalaning o'rtasidan o'tadigan anhorning yoyday qayrilgan qismi. Lekin uning atrofi gektar-gektar paxtazor, davlat o'lib qolsayam bermaydi u yerni. Bu gapni Shoirga aytmayman. Hafsalasini pir qilmay, deyman.

Bu gapdan keyin oylar o'tadi. Shoir e yo'q, be yo'q yana eslab qoladi o'sha "proyektni":

– O'ktambek, Gumga uy solum, ikki qavatli bo'ladi, pastda oshxona-yu sanuzel-panuzeli, tepada – yotoq. Yerni isrof qilmaslik kerak-da. Shunga nechpul ketarkin?

– Bilmasam, ketsa kerak 5-10 ming...

Akam orzu qilgan gum bilan Shavkat Rahmon ko'chasi orasidagi dalalar odamlarga uy solish uchun bo'lib berilganiga 10 yillardan oshdi. Bu vaqt ichida gektar-gektar paxtazor rosmi qishloqqa, shaharning uzviy davomiga aylandi. Akam orzu qilgan gum atrofida ham kimdir uy qurdi, egasi o'z uyiga Shavkat Rahmon ko'chasidan yurib boradi, Shavkat Rahmon ko'chasidan mashinasini haydab o'tadi.

Nechanchi kursdaydim – esimda yo'q, har holda boshlang'ich kurslarda bo'lsam kerak, "Da", "Net", "Spasibo" darajasidagi ruschamni sal epaqaga keltirib olish uchun rus tilidagi kitoblarni o'qiyotgan kunlarim bo'lishi kerak. Shavkat akamning maslahati bilan tushunishim oson bo'lsin uchun o'zbek avtorlarining rus tiliga o'girilgan kitoblarni o'qir edim. Bir kuni qo'limga Oybekning "Ulug' yo'l"ining ruscha tarjimai tushib qoldi. Kitobning boshrog'ida Umaralilarnikiga uning ammasi Buvsara kelgani, u qanday kutib olingani tasvirlangan.

Tarjimada bu sahna Buvsara prishla, sela, pomolilis shaklida hissiz-havassiz berilganki, menda nahotki Oybekday katta yozuvchi shu qadar jonsiz yozsa, degan shubha paydo. Shundan keyin romanning o'zbekchasini, undan aytayotganim parchani topdim.

Internetga rahmat, o'sha parchani bugun yana topdim. Mana u:

Buvsara uzoqdan, Qa'nidan horib kelgan edi, paranjisini Jami-laning qo'liga tashlab, uni quchoqladi, ikki yuzidan o'pib ko'rishdi, Umaralini ham quchoqladi. Hilol buviga engashib yelkasini tutdi. Jamila darrov uydan ko'rpacha olib chiqib to'rga soldi, ammasini o'tqazib, orqasiga yostiq qo'ydi, qarshisiga cho'nqaydi.

Buvsara ko'rpachaga o'tib o'tir-gach, "Omin!" deb qo'llarini ko'tardi. Hammalari duoga qo'l ochdilar. Buvsara shivirlab, yaxshi tilaklar, niyatlarni aytib uzoq duo qildi. Hammalari qo'llarini yuzlariga tortdilar.

Oybek domla inijlik bilan tas-virlagan g'irt o'zbekcha harakat-lar: Buvsaraning Hilol buviga engashib yelkasini tutgani, Jami-laning darrov uydan ko'rpacha olib chiqib to'rga solgani, amma-sining orqasiga yostiq qo'ygani tarjimada aks etmagan.

Tarjimada bu ikki tasvir boya-roq aytganimday Buvsara prishla, sela, pomolilisning kengroq versi-yasi bo'lib qolgan, xolos.

Bepisandlik ko'rgandim bunday tarjimada. Muallifga bepisandlik, o'zbekning urf-odatlariga bepisandlik.

Ikkala kitobni qo'ltiq-lab Shavkat akamning oldiga bordim. Ko'rsatdim. Tarjima shunaqa bo'ladimi, deb so'radim. Akam tarjimini originalga qiyoslab o'qidi-yu kuldi. Kulib "yaxshi" dedi.

– Iye, nimasi yaxshi? Yomon emasmi?

– Yomon. Lekin yaxshi, – dedi akam.

– Qiziqsiz-e...

– Yaxshiligi shuni ilg'aganingiz. Yaxshiligi shuni menga ko'tarib kelganingiz...

* * *

Shavkat akam o'ta ziqna kitobxon, o'ta ziqna tomoshabin edi. U yoki bu asarga bergan eng yuksak bahosi "Yaxshi" edi. Akamning biror kitobni, biror kinoni "zo'r" deb baholaganini eshitgan emasman.

Shavkat akam uchun insoniyat ikki toifaga, ikkita-gina toifaga: fikrlilar va fikrsizlarga bo'linar edi.

Dard chekib onkologiyada yotganida palatasida ancha gaplashib o'tirdim. Avvaliga tengdoshi bir shoirning ("Oltin to'rtovlon"dan biri) pulsizlikdan qiynalib qolgani, yaqinda mingtagina nusxada kitob chiqarib, kitobini o'zi bittalab sotayotganini aytib berdi. Suhbatning asosiy qismini akam "fikrli yosh-lardan biri"ni menga g'oyibona tanishtirishga sarf-ladi.

"Bosmachilik harakati bo'yicha yaxshi ishlar qilayapti. Yangi gap aytadi. O'zbekka kerak u ayta-digan gap. Tanishib oling. Ko'p narsa o'rganasiz undan..."

Akam gapiryapti, men ha, ha deb qo'yayapman. Xayolimda boshqa narsa: o'zi zo'rg'a nafas olayotgan bu odamga nima zaril bosmachilik harakati haqida kitob yozayotgan yigit haqida o'ylash? Axir men O'shdan keldim. Qirarig'ini so'ramaydimi – aytib bermaymanmi, O'shini so'ramaydimi – aytib bermaymanmi?

Yo'q, bu odamga bir yosh adib bosmachilik harakatining shu paytgacha aytilmagan jihatlarini o'rganayotgani qiziq! Chunki bu yigit qilayotgan ish millatga kerak!

Millatga xizmat qilishni o'z vazifasi deb bilgani uchun ham Shoir tishini tishiga qo'yib, bir muddat o'zining ta'biri bilan aytganda, “pul-qop” bilan ishladi. 90-yillar boshida O'zbekistonga Coca-Colani olib kelgan Abdurauf Maqsudiy Xalqaro “El” jamiyati raisi bo'ldi. Shavkat Rahmon esa “El”ning ijrochi direktori bo'lib ishladi. 92-yili birinchi-yu oxirgi marta o'tkazilgan Jahon o'zbeklari qurultoyini tayyorlash va o'tkazishning butun qora mehnatini Shavkat Rahmon qildi.

– Chekyapsizmi, – so'radi Shoir.

– Ha, – dedim.

– Menga ruxsat berishmayapti, – dedi, – bitta oling.

– Yo'g'-e, Shavkat aka, o'ziyz atyapsiz-u mumkinmas deb?

– Berovurseyz...

Berdim. Sigaretni olib, yutoqib-yutoqib hidladi-da, yonidagi tumbochka ustiga sekin qo'yib qo'ydi.

* * *

Shavkat akam umrining oxirigacha meni Toshkentda yashashga da'vat qilib o'tdi. Avvaliga Toshkentda qoldirishga, keyin O'shdan ko'chirib kelishga urindi. Jigarim, o'zinga sherik bo'ladi deb o'ylaganmi yo menda o'z tili bilan aytar bo'lsam “millat uchun foydali potentsial” ko'rganmi – bilmadim, bilmadim...

4-5-kursda o'qiyotgan paytim. Shavkat akam hanuz G'afur G'ulom nashriyotida. Faqat Poeziya bo'limi vestibyuldagi oynavand “ayvondan” ichkariga, o'rtaroqqa ko'chgan. Omon Matjon, Qutlibeka Rahimboyeva, yana allakim va yana Asqarali Sharopov degan odam ishlardi bo'limda.

Tepakali endigina boshlangan, ko'zlari katta-katta, so'zlarni artistlarday dona-dona talaffuz qiladigan Asqarali aka bilan shunchaki salomlashib qo'yish ham zavqli edi. Ishga ishlash uchun emas, rol o'ynash uchun kelganday tuyulaverardi menga. Lekin o'yinida falsh yo'q edi. Agar redaktor bo'lmasa, aferist bo'lardi bu kishi degan fikr o'taverardi xayolimdan. Aferist bo'lganidayam, u chuv tushirgan odamlar xafa bo'lmay, zavq bilan kechirib yuboradigan aferist bo'lardi.

Bir kuni Shavkat akam meni o'sha kishiga "sota" boshladi:

– Asqaraka, O'ktambek hademay o'qishni bitiradi, ilm qilmoqchi, o'ziyz shogirdlikka olmaysizmi?

Akamdan hozirgina eshitganim yangilik – "ilm qilmoqchiligim" to'g'risidagi gapni hazm qilishga urina boshlashim bilan Asqarali akaning og'zidan tennis shariday dumaloq so'zlar chiqa boshladi:

– Man o'zimam shu bolani odam qisa bo'ladi deb o'ylab yuruvdim, – dedi Shavkat akamga.

Keyin menga qarab:

– Bo'ldi. Tamom. Yaqinda man qo'lyozmalar institutiga ishga o'taman. Diplomingni olasan-u, to'g'ri oldimga borovrasan. Bilasanmi institut qayerdaligini? Yo yozib beraymi adresini?

– O'qishni bitirgunimcha bilib olarman?

– Shunday qil. Bo'ldi. Mani shogirdimsan.

Yana Shavkat akamga qarab:

– Shavkatbek, bu shogird degani ustozlariga xizmat-pizmat qipturgichiydi. O'ktamboylar bizga shogird bo'ldi-yu hali xizmatini ko'rmadik-da, a?

Menga qarab:

– San bola, hozir ko'chaga chiqib, ikkita non ol. Qara, quruq choy simirib o'tiribmiz. Ikkitagina ol. Ko'p olma, qotib qoladi.

Men Asqar aka "San bola..." deb boshlashi bilanoq, hozir ish buyurishlarini tushunib allaqachon eshik oldiga yetib borgan edim. Ortimdan qo'shimcha topshiriq yetib keldi:

– Bir kalla novvot ham qo'sha kel...

Shu satrlarni yozayotib, Xurshid Davronning saytidan bildim Asqarali akaning o'tib ketganini. Oxirati obod bo'lsin. Yaxshi odam edi.

Akam bilan birga ishlaganlar-u tengdoshlari – shoir, yozuvchilarning ba'zilar bilan hozir ham salom-aligim bor. Ishim zarurati bilan telefon qilsam, darhol tanishadi. Ismimni aytishadi. Suyunib ketaman. Shunday Odamlarning esida bor ekanman, deb suyunaman.

Shavkat akam va uning tengdoshlari yigit atalishga kech, katta kishi atalishga erta yoshdaligida birga gap yeyishardi meningcha. Har holda vaqti-vaqti bilan Shavkat akamlarinkidayam to'planib turishar, tongotar suhbatlar bo'lardi.

O'sha suhbatlarda "Oltin to'rtovlon" to'liq hamda Erkin A'zam, Ahmad A'zamlar bo'lardi. Men ularga dastyor, choy tashuvchi. Bir chetda o'tiraman. Quloq solaman. Bir narsalarni uqqanday, bir narsalarni tushunganday bo'laman. Endi o'ylab qarasam, men suhbatini suvday ichayotganlar mendan atigi 7-8 yoshga katta bo'lgan ekan, xolos.

Biroq o'sha paytda ular men uchun Donishmand Keksalar edi. Ularga choy tashishni o'zimga sharaf bilardim. To'g'risi, hozir ham o'sha fikrimdan qaytganim yo'q.

O'shanday o'tirishlardan birida, dasturxon yig'ilib, tongga yaqin zalga qator joy to'shalib, hamma yotgach, Shavkat akam do'stlariga men haqimda gap ochib qoldi:

– Manavi bola bu yil o'qishni bitiradi. O'shga ketaman deyapti. O'shda nima bor, desam ko'nmaydi...

Shunda gapni Ahmad A'zam bir esnab olib, ilib ketdi:

– Endi, qishloqniyam gashti bor. Maktabniyam o'ziga yarasha gashti bor. Borsin, ishlasin, balki yoqib qolar, bitta do'mboqqina o'qituvchi qizga uylanvolib ishlab yuraveradi-da. Yoqmasa qaytib kelaveradi Toshkentga. Qochib ketibdimi Toshkent!

Oradan yillar o'tib, umrining poyoni arafasida Ahmad aka bilan radiosuhbatlar qurdim. Suhbatoldi-yu suhbatorti o'zaro gurunglar qildik. Shavkat akamni eslashdik. O'tgan-ketgan gaplarni eslashdik. Lekin maktabda gasht yo'qligidan gap ochmadim. Zukko odam edi. O'ziyam bilardi buni.

Shoirlarni bolalarga o'xshatishadi. Boshqa shoirlarni bilmadim-u, Shavkat Rahmon ba'zi masalalarda chindan ham bolaga o'xshardi.

Yuzi aristokratik, qomati aristokratik, kiyinishi aristokratik, yurishi aristokratik Shoirlarning kulishiyam aristokratik edi. Shavkat akamning qotib-qotib, sharaqlab kulganini eslay olmayman. Kula boshlasa, kulayotganidan xijolat bo'layotganday tuyulardi, lablari chetini qimtib, yerga qarab olardi. Favqulodda jiddiy edi mardona ko'rkam chehrasi.

Lekin shunday jiddiy odam, so'znigina emas, hatto kulgusini taroziga solib, o'lchab ishlatadiganday ko'rinadigan odam, ajdodlari savdogar o'tgan odam pul sarflashni mutlaqo bilmasdi. Ko'ziga

Chindan ham o'sha kunlari "moliyaviy ahvolim" tangroq edi: stipendiya chiqishiga hali ancha bor, uydagilar esa pulni faqat O'shga borganimda berishadi. Tez-tez borib turganim uchun pochtdan pul solishmasdi.

Lekin akamga pul bermaganimning eng asosiy sababi boshqa edi. Shoir shimni ko'ziga chiroyli ko'rinib ketgani uchungina olmoqchi.

Ko'chada uni kiyib ko'rib bo'lmasa, hatto kiyib ko'rgan, o'tirgan chog'idayam ertaga ertalab ko'ziga xunuk ko'rinib qolish ehtimoli juda katta. Natijada, kelasi gal uyiga borganimda "O'ktambek, mana bu shimni kiyib tashlang", deb menga beradi. Men uni kiyolmayman. Akamning ko'ylaklarini, jemperlarini, kurtkalarini kiyganman-u, lekin shimini kiymaganman – razmerimizda farq bor.

chiroyli ko'rinib ketsa, bir joniga birdaniga to'rtta qazi sotib olib, portlatib tashlab yuboradimi-yey. Bir gal xuddi shunday bo'lgan edi kennayam O'shdaligida. Borsam "jinoyat"ning izini yashirishga urinayotgan ekan. "Qarang, yaramas qazilar portlab ketdi", deydi. "Igna bilan teshmadiyzi?" "Qayerini teshaman..."

Bir kuni Xadradan boshlanadigan doimiy yarmarkada ketayotgandik, akam yo'l chetidagi yoyma do'konda sotilayotgan shimlardan birini yoqtirib qoldi. Olmoqchi bo'ldi. Cho'ntagidan bor pulini chiqardi. Sanadi, yetmayapti. Qolganini mendan so'radi. Men ham savdogarning bolasiman-ku! Faqat Shoirdan farqim – cho'ntagimda qancha pul borligini doim bilaman. Akamga yetmayotgan pul miqdori cho'ntagimdagi pul miqdoriga binobarin ekanligini birpasda tushundim-da, "Pul yo'q, aka", dedim ko'ziga tik qarab. "Stipendiyagacha yetadigan pulim bor, xolos".

Shavkat akam uchun to'rtta qazi yoki bitta shim yoki butun boshli bir hovlining narxi go'yoki bir xil edi.

80-yillarning oxirrog'i edi shekilli. Har holda hali maktabdan ketmagan edim. Bir bahona bilan Toshkentga bordim.

Choy-poydan so'ng Shoir "O'ktambek, yuring, bir maslahat bor" deb qoldi.

Ko'chaga chiqqach bilsam, maslahat-maqсад menga Toshkentdan uy sotib olish ekan. Qosh qorayguncha Qorasuv massividagi ko'pqavatli uylarga qo'shni mahallalarda sanqidik. "Uy sotiladi" degan e'loni bo'lsayam, bunday e'loni bo'lmasayam Shavkat akam qiziqaverdi. "O'ktambek, qarang, mana bu uyni hovlisi katta ekan", "O'ktambek, qarang, mana bu imorat zo'r ekan", "O'ktambek, qarang..."

Eshik taqillatib, uyingizni sotasizmi deb so'rashining oldini ololdim, xolos. Shavkat aka, men o'zim bir o'qituvchi bo'lsam, ro'zg'orimni zo'rg'a tebratayotgan bo'lsam, orttirib qo'ygan yuz so'm pulim bo'lmasa, Toshkentdan uyni och bitimga olamanmi, deb gapni cho'zib o'tirmadim. Sanqiy-sanqiy kechurun uyga qaytdik. Akam Kennayamga maqtandi:

– Manzura, O'ktambekka uy qarab keldik. Yaxshi uylar borakan. Lekin yana qarash kerak.

Kennayam ham eridan qolishmaydigan soddami yoki barcha esli ayollar kabi o'zini soddalikka soldimi, ishqilib, aytgan gapi bu bo'ldi:

– Voy, muncha yaxshi, O'ktambek, Toshkentga ko'chib keladigan bo'ldiyzmi? Voy, yaxshi bo'pti-ya, akangizga sherik bo'lasiz...

Ha, deb qo'ydim kulib, boshqa gapga o'tmadim.

Shoir haqida yozaman desam, gap ko'p. Lekin hozircha tugatmoqchiman.

Shavkat Rahmonni xotirlarkan, uning birona ham she'rini matnimga bezak qilib taqmadim: uning she'rlari chakkaga taqiladigan gul emas. Uning she'ri, har bir she'ri – hansirab va qonsirab turadigan darddir. Dardni chakkaga taqmaydilar.

Bitishi bilanoq menga o'qib bergan she'rlarini eslab, bu she'rida bundoq, u she'rida undoq demoqchi bo'lgan edi, deb mahmadanalik qilmadim. Shoir mening bunday ko'magimga muhtoj emas: aytadiganini aniq-tiniq aytib ketgan.

Men bugun Shoirning menga AKALik qilganinigina esladim. Mayda-chuyda detallarni yozdim. Shoir bilan uzoqroq qolishingizni, u bilan birga bir piyola choy ichayotganingizni tasavvur qilishingizni istadim.

Bitiklarimda balki "Men"im ko'payib ketgandir? Yozganlarimni ustidan o'qib, buni o'zim

ham sezdim. Lekin qisqartirib o'tirmadim: shakllanishimda akamning roli cho'ngligini maqtanmoqchi bo'ldim, xolos.

Komil ishonch bilan aytamanki, men Shavkat Rahmon tarbiyasi mahsuliman. Bu gapni eshitsa o'ziyam rosa hayron bo'lsa kerak edi. Chunki Akam meni hech qachon, hech bir shaklda "tarbiyalagan" emas. Tanbeh bermagan, pand-u nasihat qilmagan, aql o'rgatmagan.

Yaxshi kitob budir, yomoni udir, ikkalasi orasidagi farq mana bunday bo'latur, deb "dars o'tgani"ni ham tasavvur qilishim o'zimga kulgili.

Shavkat Rahmon "ko'pchilik" emasligini, u xos ekanligini juda erta ilg'adim. Shuning uchun u "yaxshi" deganning yaxshiligini, yomonlaganning yomonligini tushunishga, tagiga yetishga urindim.

Hanuzgacha biron narsa o'qisam, shuurim chetida Shavkat akamga shu narsa yoqqan bo'larmidi, degan savol turganini sezib qolaman.

Men Shavkat Rahmon Adabiyotiga 75 ning yozida kirib keldim. Hanuz o'sha Adabiyot ichidaman. Vaqtim-soatim kelib, tiriklik o'lchovlari bilan olganda bugun ukamga aylanib qolgan akamning oldiga ketaman.

– Ha, Shavkat aka, qalaysiz, yotibsizmi zerikmay, deyman yetib borgach.

– Nega zerikay, kelganimdan beri uchib yuribman-u! Kelayotganingizni eshitib, kutib olay deb qo'ndim, xolos. Kepsizda-a? – desa kerak.

– Ha, opkepqqo'yishdi, – deyman.

– U dunyo qalay? – desa kerak.

– Hammasi yaxshi, zo'r bo'pketgan, omon-omon zamonlar bo'pketgan, o'ziyzda, shoshilib erta kevgansiz, deyman. Rostini aytil nima qilaman kayfiyatini buzib?!

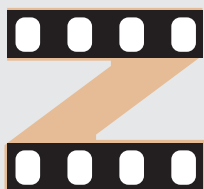
– U dunyoda Sizni unutishgani yo'q. O'qiganingiz maktab oldidagi ko'cha hozir Shavkat Rahmon ko'chasi bo'lgan. Ancha bo'ldi bunga.

Bu gapni eshitib suyunsa kerak akam. Lekin gumning atrofiga uy qurilganini aytmayman – hafsalsasi pir bo'lmasin.

Ha, gaplashib yurmoqchiman akam bilan u dunyoda.

Bu dunyoda esa, uning Adabiyoti qoladi, O'zbek turguncha turadi.

o'rma-zo'raki yozilgan hech bir asar ko'ngilga em bo'lmaganidek, bugungi "xontaxta" kinolar-u seriallarimiz ham pichan kabi bir yutumda hazm bo'lib ketaveradi. Ijtimoiy tarmoqlarda oddiy smartfonda olingan videolar, qisqa filmlar millionlab muxlislarini topayotgan bir paytda kino sanoatimiz ip esholmayotgan ko'rinadi. Yo'q, achchiqlanmasinlar, axir qisqa fursatda mashhurlikka erishgan o'sha qirg'iz filmini o'zimizda ham olsa bo'lardi-ku! Fikrlarim Qirg'iziston kinoteatrlarida kassa yig'implari bo'yicha Gollivud blokbusterlarini ortda qoldirgan "Jannat onalar oyog'i ostida" filmiga qarab burilganini sezgandirsiz. Azaga kelgan o'z dardini aytib yig'laydi deganlaridek, Haj amaliga yayov otlanganlar o'zimizda ham bo'ldi-ku, faxrlandik-ku! Bizda olinsaydi... E, mayli, qaytanga shunisi yaxshi, oila davrasida bemaolol tomosha qilsa bo'ladigan ajoyib asar bo'libdi!

Ochig'ini aytsam, hali taqdim etilmay turib, darrov shov-shuv bo'lib ketadigan narsalarga o'chroq emasman, chunki bugungi PR zamonida yashayotganimiz uchun o'z-o'zini reklama qilishlardan bezdik picha. Ammo "tizer"ining o'zidayoq tomoshabinlarni ilhaq qilgan bu filmni tezroq ko'rish ilinjida edik. Kino haqida yozish "qoida"lariga amal qilgan holda faqat qisman so'zlashga va'da beraman.

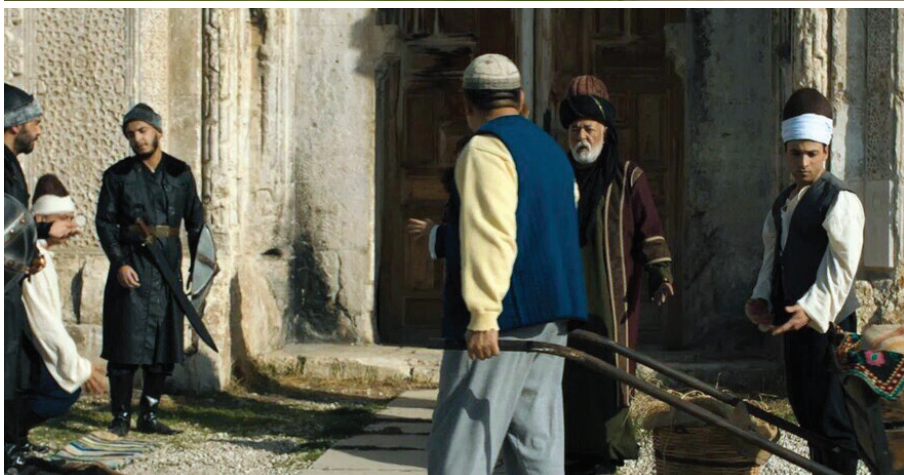

Nomining o'zidayoq onani e'zozlash, uni rozi qilish anglashiladigan mazkur kino bir qancha insoniy fazilatlar, qardosh xalqlarning ahilligi, to'g'rilik va halollikni, eng asosiysi, sodda va pok imonli insonlarni ulug'laydi. Aqlan zaif, fikrlash doirasi 9-10 yoshli boladek bo'lgan o'ttiz besh yashar Odil ismli rostgo'y va sofdil yigit masjid imomidan eshitgan gapni fikr-u shuuriga mustahkamlab oladi. Unga ko'ra, Makkai Madinagacha yayov borib Haj qilgan kishi jannatga kirishi muqarrar! Yoshi bir joyga borib qolgan ona avvaliga o'g'lining bu qarorini jiddiy olmaydi, bir necha bor ahdidan qaytarishga urinadi, ammo so'ngida ilojisiz qoladi. Volidasining betobligini fahmlagan Odil oddiy yuk tashiydigan aravani hozirlab, Qirg'iziston-dan O'zbekistonga, undan Qozog'iston orqali Ozarbayjon tomon yo'l oladi. Turkiya davlatigacha bo'lgan safar davomida turkiy xalqlarning mehmondo'stligi, bag'rikengligi, qo'li ochiqligi, bir-birini tarjimsiz ham tushunib ketaverishi bir necha sahnalarda mohirona tasvirlanadi. Turkiyagacha eson-omon yetib olgan qahramonlarimiz oldida endi xatarli sinov - Suriya turadi. Bir vaqtlar go'zal va obodligi bilan kishilarni maftun etgan mamlakatning bugungi ahvoli filmda haqqoniy aks etadi. Ona-bola Makkaga omon yetib boradimi, ularni nimalar kutmoqda... Buni, albatta, filmni tomosha qilgandan so'ng bilib olasiz.

Joriy yilning 11-aprel kuni yurtimiz kinoteatrlarida premyerasi bo'lib o'tgan "Jannat onalar oyog'i ostida" filmni tomosha qilganlar o'z sahifalarida u haqda bir qancha iliq fikrlarni yozib qoldirishdi. Ba'zilar aynan shu kino sabab kinoteatrga birinchi bor tushayotganini yashirib o'tirmagan.

Ilyos SAFAROV, jurnalist:

– San'at ilmida katarsis degan so'z bor. U yaxshi asar o'qigan, film tomosha qilgan yoki biror ta'sirli qo'shiq eshitgan kishidagi hissiy yengillik, ruhning ana shu ta'sirda nopokliklardan tozalanish jara-yonini ifodalaydi. Filmni tomosha qilib, o'zimda ana shu ta'sirlanish, san'at kuchidan yengil tortish va ma'lum muddatga reallikdan uzilishni his qildim. Qirg'iz ijodkorlari kamchiliklardan xoli bo'lmagan, ammo katta g'oyasi, aktyorlar ijrosi, voqealarning rivoji bilan bu kamchiliklarni unuttirib, tomoshabinni voqealarga butun borlig'i bilan olib kiradigan ta'sirli, yaxshi badiiy film ishlashibdi. Film ba'zilar aytayotgani kabi juda "Oskar" oladigan darajada emasdir, ammo qirg'iz, Markaziy Osiyo xalqlari kinosida katta sakrash, uyg'onish qilgani aniq. Tavsiyam, filmni albatta kinoteatrga tushgan holda ko'ring. Oilangiz bilan borsangiz, ayni muddao. Film qahramonlardagi soddalik, sof diniy qadriyatlar orqali tomoshabin hissiyotlariga kuchli ta'sir qiladi.

Sardorbek USMONIY, jurnalist:

– Oxirgi marta qachon yig'laganimni eslolmayman. Lekin qachondir birorta kino menga yig'lashni eslatishini xayol ham qilmagandim. Bu shunchaki kino emas – asar! Qirg'iz jigarlar, san'atingizga, mahoratingizga, falsafangizga tahsinlar va ta'zimlar! Albatta, filmni hamma o'z bilganicha qabul qiladi. Men esa syujetdan tashqari rakurslar, aktyorlar emotsiyalari, dialoglar, mantiqiy davom – shunga o'xshash narsalargayam ahamiyat qarataman. Qoyilman. Bu jihatlari bilan ham qoniqtira oladigan darajada mukammal bo'libdi. Tranzit yo'lda O'zbekistonning sayyohlik manzillari, o'zbekona tantilik va odamoxunlik; Qozog'istonning ham shu yo'nalishdagi sayyohlik nuqtalari, qozoqcha yumor va mardlik; Kaspiy dengizi orqali Ozarboyjonga yetib olish imkoniyati, turkiylarning o'xshash ism-shariflari, ozar politsiyasining odamiyligi; undan keyin, kinoman turklar – bularning barchasida butun turk dunyosining uzviyligi, tarixan yagona xalq ekanligi singdirilgan. Suriya sahnalari juda ishonarli chiqqan. Hali Gollivud ham Suriyani aks ettirishda bu qadar tabiiy yondasholmagan.

Bekpo'lat BAXTIYOR:

– O'zbekiston hududida film qahramonlari qishloqdoshi xayr-ehson qilgan pullaridan Odilning soddaligi sabab mahrum bo'ladi, chegaradan o'tishda esa bir necha odamlar ularni 2 ta sirli o'ralgan qovunni olib o'tib berishlarini iltimos qilishadi, yana yong'in o'chirish moslamasini aldab-suldab berib yuborishadi. Boshqa davlatlarda esa bu kabi holatni kuzatmaysiz. Mazkur epizodlar esa O'zbekistonga keluvchi sayyohlar uchun salbiy kayfiyatni keltirib chiqarishi mumkin. Bu borada biroz muvozanat buzilgandek. Ammo film 16+ toifasiga mo'ljallangan bo'lsa ham, uni 7 yoshdan 70 yoshgacha birdek tomosha qilsa bo'ladi. Unda nafaqat onaning buyuk jasorati, mehr-muhabbati aks etgan, balki aqlan nosog'lom bo'lsa-da, o'z maqsadlari, orzularini ro'yobga chiqarish yo'lidagi yigitning ruhiy kuch-qudratini tuyasiz.

Bitta nihol unib-o'sib, meva berguncha bog'bon qancha mehnat qilib, qancha umrini sarf qiladi! Agarda uni o'zga kishi qo'porib olib, o'z uyida o'stirs, bog'bonning iztirobini tushunaverasiz. Qirg'izistonlik rejissyor Ruslan Akun suratga olgan "Jannat onalar oyog'i ostida" filmini zaldagi tomosha vaqtida tasvirga olib, hali premyerasi tugamay turib, internetda tarqatishlar bo'ldi, o'zimizda. Mualliflik huquqi, ijodkor mehnati tushunchalarini yaxshi angelaydigan faollar bu haqda bot-bot eslatishdi. "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi qonunga asosan filmni istalgan shaklda va joyda tarqatish uchun huquq egasidan ruxsat olinishi shart. Aks holda BHM-ning 10 baravarigacha miqdorda jarima solishga sabab bo'ladi. Bitta kino ekan-da, ana, millionlab daromad keltiryapti-ku, deya muallifga e'tiroz bildirish esa ma'qul gap emas. Ko'rishni istaysizmi, kinoteatrlar eshigi siz uchun lang ochiq. Qulay joylashib olib, yuqori sifatda ko'rishga nima yetsin! Sizning chipta xarid qilib, muallifni moddiy qo'llashingiz kelajakda yana-da yuqori darajadagi film yaratilishiga hissa qo'shganingizdir. Endi asosli bir e'tiroz paydo bo'ladi. Nega bu filmni faqat zamonaviy kinoteatrlari bor shaharlardagina ko'rish imkoni bor? Chekka-roq tumanlarda yashovchilar nima qilsin? Rosti, YouTube'dan, Telegramdan izlashga tushishadi. Premyeragacha tarqalgan parchalarning o'zi ham omma e'tiborini tortib ulgurgan edi. Shunday ekan, qanday bo'lmasin uni tezroq ko'rishga intilish bo'lishi tabiiy. Tekin bo'lsa, yana "yaxshi"! Bundan tashqari, film kino platformalariga tezroq joylanmaganligi bois xorijdagi vatandoshlarimiz ham biroz diltanglik qilmoqda.

Bari yaxshilikka. Film ijodkorlarini turkiy xalqlarni birdamlikka chorlovchi, onani e'zozlash, aqli zaif insonlarning ba'zan sog'lom odamlardan-da jasoratli bo'lishini chiroyli va o'ta ta'sirli ko'rsatib bera olgan yorqin asar bilan tabriklaymiz! Kino ixlosmandlarini kinoteatrlarga talpintiradigan mana shunday asarlarni o'zimizning qorako'zlardan ham, albatta, kutib qolamiz.

Otash YASHIN

**MUROD
XOLMO'MINOV:**

“QADRLILIK MEZONLARI BOSHQACHA...”

Eng to'g'ri qaror

Kamina Murod Xolmo'minov. Kindik qonim Samarqand viloyati Qo'shrabot tumani tuproqlariga qorishgan. Hozirda Germaniyaning Bavariya Federal hududida joylashgan Weihenstephan-Triesdorf amaliy fanlar universitetining oziq-ovqat tizimlarini boshqarish (Lebensmittel management) yo'nalishida ta'lim olmoqdaman.

O'rta maktabni bitirgach, SamDU akademik litseyida o'qishni davom ettirdim va yurtimizdagi oliy ta'lim muassasalariga hujjat topshirish uchun tayyorgarlik ko'ra boshladim. Aynan, Germaniya bo'yicha ilk tasavvurlarim o'sha yerda uyg'ongan. Germaniyada bo'lib qaytgan ustozlarimizning hikoyalarini eshitib, qiziqishim yana-da ortardi. Keyinchalik Germaniyaga borish aniq maqsadga aylandi va shu asnoda nemis tilini o'rgandim.

Nemis brendlari – sifat belgisi

Germaniyaga kelgach, ko'pchilik kabi "madaniy shok" emas, balki "ta'limdagi shok" holatini boshdan kechirganman. Chunki Germaniya oliy ta'lim muassasalarining aksar yo'nalishlarida ta'lim davomiyligi 7 semestrda iborat bo'lib, ma'lum bir semestr sohaga aloqador korxona va firmalarda amaliyot o'tash uchun ajratilar ekan. Korxonalar esa talaba uchun hamma sharoitlarni yaratib beradi. Hatto ularga alohida mutaxassis biriktiriladi va boshqa mutaxassislar bilan teng huquqda ish boshlaydi hamda maosh bilan ta'minlanadi.

**O'shanda
"1 soat vaqt
hech narsani
o'zgartirmaydi,
ot bilan tuya
bo'larmidi" deb
o'ylagandim**

Germaniyadagi aksariyat oliy ta'lim muassasalarida o'qish tekis, ammo yashash xarajatlarini qoplash uchun katta moliyaviy talab borligidan xabardor edim. Ilk bor ketish haqidagi qarorimni ota-onamga aytganida ularning javobi meni hayron qoldirgan. Chunki o'zimni fikrim rad etilishiga ruhan tayyorlagan edim, rozi bo'lishmaydi deb o'ylagandim. Ular esa meni qo'llab-quvvatlab, qarorim borasida chekinmasligimni ta'kidlashdi. Germaniya universitetlariga ikki marta imtihon topshirib, kira olmaganimda ham, nemis tilini bilish darajasi bo'yicha sertifikat uchun imtihondan yiqilganimda ham ular tanlagan yo'lmda sobit bo'lishim kerakligini uqtirib, dalda berishgan. Ota-onamning yordamisiz bu yergacha yetib kela olmasdim. Shubhasiz, bu kelajagim yo'lida qabul qilingan eng to'g'ri qaror bo'lgan. Hammasi uchun ularga mingdan ming rahmat!

savolga javob topgandek bo'ldim. Nazarimda, bu ishlab chiqarish jarayonida hatto kichik voqea yoki ma'lumotlar ham etibordan chetda qolmay, mayda detallar ham ahamiyatli hisoblanishiga bog'liq. Masalan, suvdagi ishqor miqdori (Ph) yoki zavod ichki harorati va namligining oshib ketishi yoki tushishi singari jarayonlar. Nemis mehnat madaniyati o'zining professionalligi bilan mashhur. Bu punktuallik, ishonchlilik va yuqori sifatli ishlarni bajarishga e'tibor qaratishda namoyon bo'ladi.

Amaliy semestrim davomida Nordheim-West-fallendagi sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonasining "Sifat nazorati" bo'limida mahsulot ishlab chiqaruvchi xodim (Produkt Entwickler) assistenti sifatida ish boshladim. 6 oyga mo'ljallangan semestrning dastlabki ikki oyini Produkt Entwickler assistenti sifatida, keyingi ikki oyini esa to'g'ridan-to'g'ri qayta ishlash jarayonida amaliyotchi xodim sifatida o'tkazdim. So'nggi ikki oyda korxona rahbarining taklifi bilan "Sotish va yetkazib berish" bo'limiga o'tdim. Albatta, ancha murakkab kechgan 6 oylik amaliyot jarayonida menga nazariy bilimlar yetishmas, ba'zi hollarda men o'rganib kelgan bilimlarim ish jarayoni va standartlariga to'g'ri kelmas edi. Menga birlashtirilgan mutaxassis ish jarayonlarini chin dildan, puxta o'rgatishga harakat qildi. Bundan tashqari, korxonaning boshqa xodimlari va mutaxassislari ham menga talaba sifatida emas, balki hamkasb sifatida qarashardi. Ular meni yangi muhitga olib kirish va ish jarayonlariga moslashishim uchun yordamlarini ayashmadi. Kezi kelganda, xato-kamchiliklarimga ko'z yumib, sabr bilan yo'nalish va ko'rsatmalar berishgan. Amaliyot davomida "Nima uchun nemis brendlari sifat belgisi?" degan katta

**Kursdoshlarim
orasida avval
boshqa sohada
bakalavr
diplomiga
ega bo'lgan va
hozirda boshqa
yo'nalish bo'yicha
o'zini sinab
ko'rayotganlari
ham talaygina**

Ular robotdek ishlashadi

Meni hayron qoldirgan yana bir jihat shuki, har bir xodimning ishida go'yo korxona o'zinikidek harakat qilishi sezilib turadi. Qolaversa, ular robotdek ishlashadi, zarurat bo'lmasa, bir-birlari bilan gaplashmaydi, ishdan tashqari bo'lgan voqea-hodisalarga munosabat bildirmaydilar.

Germaniyada individuallikka katta e'tibor qaratilgan bo'lsa-da, hamkorlikda ishlash madaniyati ham juda yaxshi shakllangan. Ko'pincha jamoaviy ish rag'batlantiriladi va umumiy maqsadlarga erishishga e'tibor qaratiladi. Shuningdek, nemislar juda ham rejali hamda o'z prinsiplariga sodiq xalq bo'lgani uchun korxonada jadvaldan va ish soatidan tashqari biror bir ish qilmaydilar. Bu ba'zan turli yo'qotishlarga olib kelishi mumkinligiga ham amalda guvoh bo'ldim.

Muhim saboq

Amaliyotning to'rtinchi oyi, qayta ishlash jarayonida to'g'ridan-to'g'ri ishtirok eta boshlagan paytim 270 kg yogurt mahsulotini standartda ko'rsatilgan vaqtdan bir yarim soat oldin sotuvga chiqarib yubordik. Ertasi kuni bayram bo'lganligi sababli yana-da ko'proq mahsulot kerak bo'lib qolgandi. Shu uchun men yangi qabul qilingan yana bir xodim birgalikda hali tayyor bo'lib ulgurmagan mahsulotni sotuvga chiqardik. O'shanda "1 soat vaqt hech narsani o'zgartirmaydi, ot bilan tuya bo'larmidi" deb o'ylagandim. Ammo men adashgan edim. Tushlik payti korxona rahbariga do'kondan shikoyat qo'ng'irogi bo'lgach, shahar bo'ylab yurib, qolgan barcha mahsulotlarni qayta yig'ib olishimizga to'g'ri kelgan. Shu voqeadan keyin ishdan chetlashtirilaman, bu mening oxirgi amaliyot kunim deb taxmin qilgandim. Lekin korxona rahbari meni xonasiga chaqirtirib, hammasini bosiqlik bilan tushuntirgan. Hamma standart hujjatlarini qo'limga tutqazib, ishni qaytadan ko'rib chiqishimni so'ragan. Bu men uchun muhim saboq bo'ldi hamda xodim sifatida emas, mutaxassis sifatida fikrlash kerakligi va "bo'laveradi" qabilida ishlashning katta xatolarga olib kelishi mumkinligi haqida xulosa qilganman.

Hayratlandim...

Guruhda yagona xorijlik talaba bo'lsam-da, kursdoshlarim meni yolg'izlatishmasdi, ular bilan juda yaxshi munosabatda edim. Qaysidir fandan topshiriqni tushunmasam, yordam berishar, tug'ilgan kunlar, bayramlarga taklif etishardi. Bir voqea meni juda ham ta'sirlantirgan. Yaqin kursdoshim yangi yil bayramini birga nishonlash uchun uyiga taklif qildi. Uning oila a'zolari kimyogarlar bo'lgani uchun juda oddiy yashardi. Qolaversa, menga O'zbekiston haqida savollar berar, yurtimizning madaniyati, urf-odatlar haqida so'rab, internet orqali rasmlar topib, tomosha qilishardi. Yangi yilni nishonlar ekanmiz, kursdoshimga amakisi o'zining kimyo sohasiga oid izlanishlari, maqolalari, ilmiy qarashlari jamlangan qo'lyozma kitobini sovg'a qildi. Kursdoshim shu qadar suyunib ketdiki, o'zini go'yo bitmas-tuganmas xazina topib olgan konchidek tutar, amakisi hadya qilgan kitob haqida menga tinmay maqtanardi. To'g'risi, o'zimizda bu kabi holatga duch kelmaganim uchunmi hayratda qoldim. Angladimki, ularda qadrililik tushunchasi me'zonlari boshqacha. Yana nima uchun nemis ilm-fani dunyoning ko'plab mamlakatlaridan ilgarilab ketayotganini tushungandek bo'ldim.

Xorijdagi tengdosh

Qadriyatlariga sodiq xalq

Odatda, nemislar farzandlarini mustaqil fikrlash, o'ziga nisbatan ishonch va individuallik ruhida tarbiyalaydi. Shu bilan birga, intizom ham muhim hisoblanadi, lekin u jismoniy jazo yoki qandaydir bosimlarga emas, balki aniq qoidalar va tushuntirishlarga asoslanib o'rgatiladi. Germaniya madaniyatida ta'lim juda qadrlanadi va ota-onalar farzandlarining o'qishlarini har qanday vaziyatda ham qo'llab-quvvatlashga harakat qilishadi. Mafkura – har tomonlama barkamol shaxsni shakllantirishga qaratilgan. Shuning uchun nafaqat ta'lim, balki tarbiya, qiziqishlar, sevimli mashg'ulotlarni ham e'tibordan chetda qoldirishmaydi. Bu esa bolalarning shaxsiy rivojlanishida mas'uliyatli va sobit bo'lishini ta'minlaydi. Germaniya hayoti bilan tanishar ekanman, meni yana bir hayratga solgan jihat – ularning qadriyatlarga nisbatan sodiqligi. Ota-onalar farzandlarini bolaligidanoq fikrlarini bildirga olishga va mustaqil qarorlar qabul qilishga undaydilar. Muhimi – o'zi yoqtirgan va bor imkoniyatlaridan foydalana oladigan kasbni tanlash ekanligini tushuntirishadi. Masalan, kursdoshlarim orasida avval boshqa sohada bakalavr diplomiga ega bo'lgan va hozirda boshqa yo'nalish bo'yicha o'zini sinab ko'rayotganlari ham talaygina. Bazilari esa bir necha marta turli sohalarida amaliyot o'tashgan.

Ta'lim jarayonlari

Germaniya ta'lim tizimi O'zbekistondagidan butunlay farq qiladi. Universitet kampusidagi har bir ma'lumot va ashyolar talaba uchun xizmat qilishi shart. Dars jarayonlari esa mutlaqo erkin, agarda talaba darsni tinglashni xohlamasa yoki o'zi uchun foydali emas deb hisoblasa, darsni tark etish imkoniga ega. Qolaversa, har bir talaba mutaxassislik fanlari va professorlarni mustaqil ravishda tanlab, dars jadvalida o'ziga qulay vaqtni belgilashi mumkin. Universitetda chet ellik talabalar ko'p bo'lgani uchun har yili "Xalqaro talabalar kechasi" tashkil etiladi va turli millat vakillari o'z madaniy-ma'rifiy an'alarini sahnaga olib chiqish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu tadbirlar va kechalar talabalarining o'zaro munosabatlarini yaxshilab olishlariga yordam beradi.

Tizim talabaga amaliyot davrida ishlash va xarajatlarini qoplay olish imkonini beradi

Nazariya va amaliyot uyg'unligi

O'zbekiston ta'lim tizimida asosiy muammo deb ko'rilayotgan nazariy va amaliy bilimlar nomutanosibligiga Weißenstephan-Triesdorf amaliy fanlar universiteti yechim topgan deb ayta olaman. Universitet tomonidan haftaning ma'lum bir kuni amaliyot kuni deb e'lon qilingan bo'lib, bu kunda talabalar federal hududdagi korxonalarning ish jarayonlarida to'g'ridan-to'g'ri ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Amaliyot hududida ham talabalar uchun alohida mutaxassislar tayinlanadi va kun davomida nazariy bilimlarini amaliy jarayonlarga muvofiqlashtirish bo'yicha ko'rsatmalar berib boradi. Bundan tashqari, Werkstudent (Amaliyot davrini firma rasmiy ishchisi sifatida o'tkazuvchi talaba) tizimi joriy etilgan bo'lib, bu talabaga amaliyot davrida ishlash va xarajatlarini qoplay olish imkonini beradi. Eng yaxshi tomoni, ko'ngilli talabalar uchun butun Yevropa bo'ylab amaliy sayohat tashkil qilinadi. Sayohat jarayonida ular xalqaro tashkilotlarga ham borishlari mumkin. Bunda talabalar nafaqat ish jarayoni bilan tanishadilar, balki korxonalar bilan aloqa o'rnatish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

("O'zbekiston talabasi" jurnali uchun Germaniyadan maxsus)

DAAD

GRANT DASTURI

Bugungi kunda xorijdagi nufuzli universitetlarda o'qish istagida bo'lgan talabalar soni juda ko'p. Aksariyat yoshlarni "qaysi dastur ma'qul", "grant yutib olish uchun qanday yo'l tutish lozim" kabi savollar qiynab turadi. Ushbu sahifada DAAD stipendiyasi haqida ma'lumot beramiz.

1. DAAD nima?

DAAD Germaniyada magistraturada o'qishni to'liq moliyalashtiruvchi grant dastur. Bunda deyarli barcha xarajatlaringiz qoplanadi. Masalan, tibbiy sug'urtaga ketadigan xarajatlar, Germaniyaga borish-kelish chipta pullari cho'ntagingizda qoladi. O'quv yili davomida sizga har oy 934 yevrodan stipendiya beriladi. Agarda sizning nemis tilini bilish darajangiz chatoqroq bo'lsa, 2 oy davomida tekin til kurslarida o'qish imkoniyatingiz bor. Eng asosiysi, ba'zi mamlakatlardagidek nomingizga bank hisob raqami ochib, katta mablag' jamg'arishingizga hojat yo'q!

DAAD dasturida turlicha grantlar mavjud. Albatta, sohangizga qarab, o'zingizga ma'qulini tanlab olasiz. Dasturga nafaqat bakalavr bosqichidagi talabalar, balki maktab yoki o'rta ta'limni tamomlaganlar ham topshirishi mumkin. Eng avval o'zingizga mos 3 tagacha universitet tanlab olish kerak.

2. Ariza topshirish

Ariza topshirish jarayoni 2 bosqichli bo'ladi. Birinchisida DAAD portalida ro'yxatdan o'tib, kerakli hujjatlarni joylashingiz kerak. Bu jarayon oktabrda bo'lib, oyning oxirigacha davom etadi.

Sizdan so'raladigan hujjatlar:

- CV (o'zingiz, o'qish joyingiz, yutuqlar va tajribalaringiz haqida ma'lumotnoma);
- Motivational letter (nega aynan shu dasturni tanlaganingiz haqida 2 sahifadan oshmagan xat);
- O'quv rejasi;
- Diplomingiz va uning ilovasi;
- Tavsiyanoma;
- Olgan baholar (tarjimasi bilan);
- Nemis yoki ingliz tilidan sertifikat (eng kamida B2);
- Shahodatnoma (tarjimasi bilan);
- Ish joyingizdan ma'lumotnoma yoki qo'lga kiritgan sertifikatlar.

Ushbu bosqich yakuniga yetgach natijalar yanvar oyida e'lon qilinadi. Tanlangan nomzodlar 2-bosqich – suhbatga tavsiya qilinadi. Suhbat jarayoni reja va maqsadlaringiz, sohangizga doir savol-javoblar bilan o'tadi. Mazkur bosqichning natijalari 1 oydan so'ng ma'lum bo'ladi. Agarda hamma ish ko'ngildagidek o'tgan bo'lsa, sizga Germaniyadagi universitetlardan qabul xati keladi.

Eslatma: Eng avvalo, siz topshirmoqchi bo'lgan dastur sizga kerakmi yoki yo'q, shuni aniqlashtirib oling. O'z yo'nalishingizdagi bilimlarni yaxshi o'zlashtirganingiz suhbat davomida juda ham muhim. Sohangingizda amaliyot o'tagan, tajriba orttirganingiz, xalqaro konferensiyalarda ishtirok etganingiz ham - plus. Agarda barcha savollarga qoniqarli javob bersangiz, yarim yo'lda qolib ketmaysiz. Motivatsion xatingiz qanchalik aniq va kuchli bo'lsa, oldinga yana bir dadil qadam tashlagan bo'lasiz. Barcha bosqichlarda faol bo'ling va o'z vaqtida bajaring. Hujjatlardagi kamchiliklarga diqqatli bo'ling. Bundan tashqari, grant yutib olgan tanishlaringizdan ham maslahat so'raganingiz ma'qul ish.

Suhrob IBRAGIMOV

OMAD SINOVI:

Q

Qaysidir sohaga bosh suqqan yosh borki, uni umidli deb tanishtiramiz yoki ismi yoniga "kelajagi porloq" so'zini tirkab qo'yamiz. Bor gap: qishloqdan shaharga kelib o'zini ko'rsatayotgan navnihollarning "odam bo'lishi"dan, albatta, ortidagilar umidvor bo'lishadi. Qahramonimiz - Dilshod Shaydullayev (Uni Dilshod Shuhratovich deyishadi), tabiatan mo'mingina, qobilgina, ijod sferasidan qaralsa, ancha-muncha hayqiriqlar qila olayotgan klipmeyker. Kezi kelsa, operator, montajyor, asosan, rejissor. Bugunga qadar 50 dan ortiq qo'shiqlarga yuqori sifatdagi videokliplar ishlagan. Ularning aksariyati xit darajasigacha chiqib bordi. Qishloq bolasining kosmonavt, vazir, artist yoki jurnalist bo'lishni orzu qilishini eshitganmiz-u, biroq Dilshod... Ha, nima qilibdi, Surxondaryoning Sho'rchisidan ham bitta klipmeyker chiqsa chiqibdi-da! Ammo daladagi kartoshka, ekinlarni sug'orish ishlari, qo'y-qo'zilar hamon Dilshodning qorasiga mahtal.

A QARSAKLAR

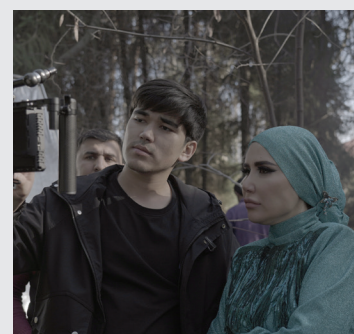
57

2024. №4(15)

Avvaliga uy yumushlaridan zerikkan yigit o'zini qiynagan savol - televizorda namoyish etiladigan videolar qanday tasvirga olinishiga qishloqda kamerali telefon urfga kirgan kezlarda javob topadi. Endi unga ermak bor: qarshisidan chiqqan qo'y-qo'zi bo'ladimi, odammi, barini tasvirga muhrlab, o'zini xursand qilib yuradi. Baxtli bolalikni shu zaylda o'tkazgan Dilshodni kalaka qiluvchilar ham yo'q emasdi. Tengqurlari bilan ilk marta olgan videoklipi gumma haqida bo'lsa-da, 19 yoshli yigit uchun yaxshi debyt bo'lgan. Qahramonimiz bu orada tasvir, ovoz, ranglar, professional kamera, montaj tushunchalarini qisman anglaydi. O'rta maxsus ta'limni aktyorlik yo'nalishida tamomlagan yigit avvaliga Toshkentdagi taniqli rejissorlarga elektron maktublaryozadi, shogirdlikka olishlarini so'raydi. Deyarli hech biridan javob bo'lmaydi. Qasdma-qasdiga poytaxtga kelib olgan bu beozor bolaga "zemlyak"lari o'zlaridan kam ko'rmay, bir xonali ijara uylaridan joy berishdi. "Yengilning ostidan, og'irning ustidan yurma" deyishlar Dilshodga kor qilmadi. Toshkanti azimday joydan ish izlash, ustoz topish, o'qishga kirish mashaqqati uning ruhini toliqtirmadi. Bir gal institutga kirish testiga bormay, uxlab qolgani sabab nainki xonadoshlari, hatto uydagilari, qishloqdoshlaridan ham dakki eshitdi. Yo'q, yigitni tag'in dangasa o'ylamang. Buning ham sababi bor. Birovdan videokamera, birovdan chiroq, allaqayerdandir bir chiroyli qiz topib, tirikchilik vajidan arzon narxda kliplar oladi. Ana shu paytlarda sumkasini yo'qotib, pasportidan ayrilgani bois imtihonga kira olmaydi. Klip tayyor bo'lgach esa uni media olamda ko'pchilikka tanish Dilmurod Agzamov degich klipmeykerga ko'rsatgandan keyin Dilshod uning shogirdiga aylanadi-qoladi. Qoyil qoldirganidan emas, harholda, eplay olishiga ustozining ko'zi yetgan bo'lsa kerak.

3-4 daqiqalik klip syujeti ham katta bir film mazmuniga da'vo qilsin, kishini o'ylantirsin

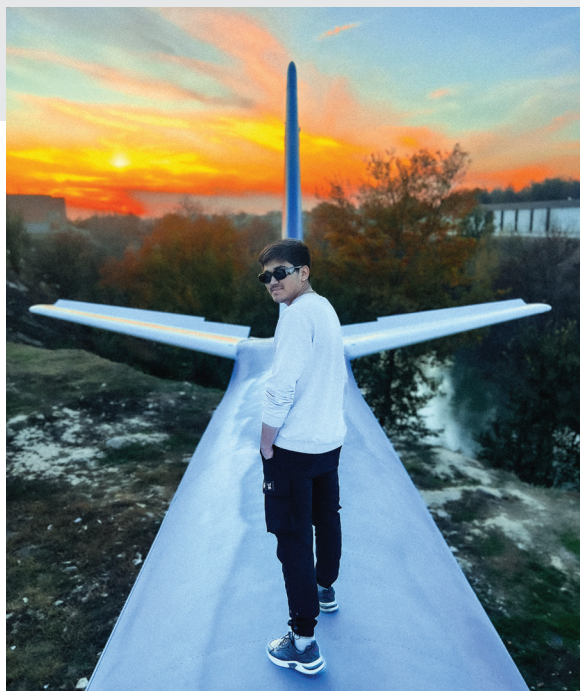

Balki o'shanda o'qishga kirol-magani yaxshilikkadir, chunki bugun u Butunrossiya kinematografiya universitetining Toshkentdagi fililalida, kinorejissura yo'nalishida grant asosida o'qiydi. Ma'lumki, bu ta'lim muassasasi ko'plab mashhur kinoaktyorlar, rejissorlarni yetishtirib bergan. Hozirda Dilshod ustoz, o'zbek kinosining o'rta avlod ustunlaridan bo'lgan rejissor Ayub Shahobiddinovdan tahsil olmoqda. Dilshodning ta'biricha, qiziqishlar intilish va mehnat sabab jiddiy faoliyat turiga, o'zingiz istagan kasbga aylanadi. Ungacha bosib o'tilgan davr esa shirin va zavqli. Yoshligidanoq kino olamiga qiziqqan yigitning ishini qo'shiqlarga klip olishdan boshlaganini to'g'ri fahmlasa bo'ladi. Bugungi o'zbek taronalari-ga olinayotgan kliplardagi bir xil qolip, bir xil ssenariy yosh rejissor sifatida Dilshodni ham bezdirgan, shu sabab u yangicha uslublar yaratishga harakat qiladi. Bular, albatta, mahoratli kinorejissor bo'lish orzusidagi Dilshodning hozirgi qadamlari. Uning qarashlaricha, 3-4 daqiqalik klip syujeti ham katta bir film mazmuniga da'vo qilsin, kishini o'ylantirsin.

Tanishing: talant!

Bir necha yil oldin bugungi natijalarini havas qiladigan yigitni oilasidagilar, ayniqsa, otasi bekorchilik bilib, bo'ladigan, o'ziga yarashadigan ishlar qilishini uqtirishmoqchi bo'lishgan. Ammo bobo va buvisining daldasi, xayrixohligi bu uqtiruvlarni hisobdan chiqarib tashlagan. Bugun esa klipmeykerlikning changini chiqarayotgan Dilshodga na otasi, na onasi va na qishloqdoshlari qarshi. Aksincha, har kuni qo'ng'iroq qilib, ijodda nima yangilik deb so'rashadi. Yutuqlari haqida ota-onasi, kamchiliklari haqida bobo-buvisi gapirishadi.

Maqsadlar uchun ota-ona bilan kurashib, mustaqillikka intilish haqida o'ylay boshlasangiz, hech narsani tushunmabsiz

Qishloq yigitining gardanida olam-olam yumushi bo'lib, orzulari ortidan bormog'i uchun, eng avvalo, o'zini, so'ngra yaqinlarini ishonitirishi zarur. Aks holda, ishonchsizlik ortidan qanchadan qancha iste'dodlar so'nib qolaveradi. To'g'ri, qahramonimiz juda mashhur yoki lol qoldiradigan darajada favqulotda iste'dod egasi sifatida namoyon bo'lib ulgurmasi, ammo oldiga qo'yan maqsadiga erishib borayotgani, bu yo'ldan qaytmasligi bilan ham e'tiborimizda. Aslida-ku, shunday, mashhur kinoyulduz Bryus Li aytganidek, o'ziga ishonch g'alaba demakdir. Biroq yuqoridagi fikrlardan keyin maqsadlar uchun ota-ona bilan kurashib, mustaqillikka intilish haqida o'ylay boshlasangiz, hech narsani tushunmabsiz. Inson, avvalo, o'zini yengsa, uni hech kim yenga olmaydi. O'zini ishonitirgan odamga hamma ishonadi.

Otash YASHIN

PANDEMIYANING

O'QUVCHILAR

FIZIOLOGIK RIVOJLANISHIGA

TA'SIRI

Inson – o'zgaruvchan zot. U atrof-muhit bilan birga rivojlanib boradi. Tibbiyot ana shu rivojlanishning sog'lom va me'yorida kechishi uchun zarur mezonlarni ishlab chiqish va ularni zamon bilan hamnafas tarzda mustahkamlab borish bilan shug'ullanadi. Sog'lom turmush tarziga amal qilmaslik insonning o'z organizmiga befarq ekanidan dalolat. Turli kasalliklarga qarshi kurashish uchun organizmga me'yorida ovqatlanish, aqliyva jismoniy mehnat, sog'lom uyqu bag'oyat zarur. Butun dunyo aholisi boshdan o'tkazgan pandemiya davrida maktab o'quvchilarining organizmidagi o'zgarishlarni kuzatar ekanmiz, qiziq holatlarga duch keldik.

Masovafiy ta'lim o'quvchilarni "semirtirdi"

Ustozimiz tibbiyot fanlari doktori, professor F.Salomova va Toshkent tibbiyot akademiyasi assistenti D.Hakimova bilan birga olib borilgan "COVID-19 pandemiyasi davrida bolalar va o'smirlarning salomatlik holati" mavzusidagi ilmiy-tibbiy tadqiqotimizda tekshirilgan 203 nafar o'quvchining karantin davrida ovqatlanish tartibini tahlil qildik. Aniqlanishicha, karantin vaqtida bolalar va o'smirlar, asosan, uy sharoitida tayyorlangan ovqatlar tanovul qilgan. O'quvchilarning 54 foizi 2 mahal, 29 foizi 3 mahal, 9 foizi 1 mahal, 5 foizi 5 mahal va 3 foizi 4 mahal issiq ovqat iste'mol qilgan. O'g'il bolalarning 78 foizida va qizlarning 51 foizida tana vaznining notabiiy, ya'ni yoshga bog'liq bo'lmagan tarzda ortishi kuzatilgan.

Ularda tana vaznining ortishiga karantin vaqtidagi kam harakatlilik va cheklangan tarzda ovqatlanishni asos qilish mumkin. Ushbu davrda "fastfood" taomlari tanovul qilish darajasi keskin pasaygan. Ular an'anaviy ta'lim davrida ko'pchilik ko'chadan yoki maktab oshxonalaridan ovqatlanishgan bo'lsa, masovafiy ta'lim barcha bolalar va o'smirlar o'z xonadonida uy taomlari bilan ovqatlanishini taqozo etdi. Tabiiy sabzavotlardan tayyorlanadigan taomlar bilan muntazam oziqlanish bolalar organizmining rivojlanishiga ijobiy ta'sir qilganini ko'rish mumkin.

Karantin davrida pishib yetilgan mevalar tahlillarda yuqori o'rinni egallagan

Koronavirusga qarshi "yashil arsenal"

Taomlardan tashqari, meva hamda sabzavotlar bilan oziqlanish ham tahlil qilindi. Unga ko'ra, 14 yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan bolalarning ko'pchiligi olma, banan, uzum hamda anor iste'mol qilgan. Keyingi o'rinlarda o'rik, gilos, xurmo, behi, nok, qovun-tarvuz, shaftoli, qulupnay hamda boshqa mevalar tanovul qilingan. Shuni ham qayd etish kerakki, karantin davrida pishib yetilgan mevalar tahlillarda yuqori o'rinni egallagan.

O'quvchilar maqshlarni ko'paytirdimi?

Insonning sog'lom hayot kechirishida nafaqat ovqatlanish, balki jismoniy faollik va sportning o'rni beqiyos bo'lib, u valeologik sog'lom turmush tarzining asosiy mezonini hisoblanadi. Ustozlarimiz bilan birga o'rganilgan ilmiy-tibbiy tadqiqotimizdan shuni taqdim etishimiz mumkinki, "Jismoniy tarbiya mashqlarini kunning qaysi qismida shug'ullanasiz?" degan savolga 203 nafar maktab o'quvchisining 59,6 foizi tongda, 15,6 foizi kun o'rtasida va 24,8 foizi kun oxirida deb javob bergan.

Ko'rinib turganidek, o'quvchilarning aksariyat qismi ertalab badantarbiya bilan shug'ullanishgan. Buning asosiy sabablardan biri shuki, an'anaviy ta'limda o'quvchilarning uydan maktabga borish vaqti eng kamida 20 daqiqadan 50-60 daqiqaga to'g'ri keladi. Pandemiya davrida ular maktabga bormaganliklarini hisobga olsak, ular yuqorida ko'rsatilgan vaqt oralig'ida ertalabki badantarbiya mashg'ulotlarini shoshilmasdan, o'z vaqtida bajarishgan.

Uyqu – insonning sog'lom hayot kechirishida asosiy omillardan biri. Me'yoriy fiziologik uyqu organizmda energiyaning qayta hosil bo'lishiga, immunitetning rivojlanishiga, zararlangan hujayra va to'qimalarning tiklanishiga zamin yaratadi. Yetarli uyqu vaqti yoshga qarab belgilanib, katta yoshli sog'lom organizm uchun bu vaqt 7-8 soatni tashkil etishi lozim.

Uyda qolish o'smirlarning kamroq toliqishiga sabab bo'ldi

Yuqorida keltirib o'tilayotgan ilmiy-tibbiy tadqiqotimizdan bu jarayon ham chetda qolmadi. O'quvchilarning 5 foizi 3-4 soat, 5 foizi 5-6 soat, 41 foizi 7-8 soat, 38 foizi 9-10 soat va 11 foizi 11-13 soat uyquda bo'lgani aniqlandi. Albatta, pandemiya munosabati bilan barcha bolalar uyda bo'lganini hisobga olsak, ularning uyqulari pandemiyadan oldingi vaqtga qaraganda ancha me'yorlashgani va barqarorlashganligini ko'rish mumkin.

Karantin paytida maktab o'quvchilarning do'stlari bilan o'ynashi va ko'chada vaqt o'tkazishi kamaygani, dars mashg'ulotlarining onlayn bo'lishi, doim uyda qolish o'smirlarning kam harakatlanishiga va kamroq toliqishiga sabab bo'ldi. Buni o'quvchilarning uyqu soatlarining ko'payishiga kichik etiologik omil sifatida qayd etib o'tish mumkin.

Yuqoridagi tahlillardan xulosa qilish mumkinki, agar bolalarning kun tartibi to'g'ri tashkil qilinsa, ular ortiqcha aqliy va jismoniy yuklamalardan xalos qilinsa, bolaning o'z-o'zini namoyon qilish imkoniyatlari yanada oshadi va sog'lom hayot ko'rsatkichlari doim yuqori darajada bo'ladi.

Farruxjon ASHURBOYEV
Toshkent tibbiyot akademiyasi
talabasi

TARIXIY AKS SADO POLOTNOSI

QORAQALPOG'ISTON XALQ RASSOMI, SAN'AT ARBOBI BORLIQBOY AYTMURODOV

Men rassomman... Bu o'zgalar uchun nimanı anglatadi, bilmadim, ammo o'zim uchun naq tirikligim mazmuni desam, gapning rostini aytgan bo'laman...

Yaqinda o'zimning ko'p qavatli uyda joylashgan xonadonimni "qadrdonlar"imga tortiq qilish xayolimga kelib qoldi. Qadrdonlaring kim dersiz? Ular mening asarlarimda yashayotgan qahramonlar. Qalb ko'zi bilan nazar solsangiz, xonadonda tarixiy voqealar jonlanadi. O'sha voqealar ichida, o'sha davr odamlari bilan yashay boshlaysiz. Ular oddiy odamlar emas, yurt va xalq taqdirida o'chmas iz qoldirgan zotlar...

Berdaq, Aydos bobo, Mamanbiy, Ernazar Olako'z, Guloyim Botir, Allayor Do'stnazarov... Har biri dolg'ali bir davrda mayoq bo'lgan kishilar. Ular bilan suhbat qurging keladi. Ko'ngil va ruhing salomat bo'lsa, buning uddasidan ham chiqasan. Va nogoh o'zing ham ulkan odamga aylanayotganingni his qilasan, iching el-u yurtning qutlug' dardlari, orzulari bilan limmo-lim to'ladi.

San'at insoniyatni faqat yuksaltiradi, deb o'ylayman, agar u haqiqiy san'at bo'lsa! Mana, Musa baxshi kartinasiga qarang, odamlar ikki otning ustiga taxtakach boylab, unga ko'chma sahna yasab berishgan. Yo'l bo'yi baxshini tinglab ketishayapti. Zo'r-a? Chunki baxshi shunga arziqli, elning o'mganini ko'taradigan qo'shiqlar aytgan. Dunyo san'atsiz bechora bo'lib qoladi, men sizga aytsam...

* * *

Uzoq yillardan buyon Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat musiqali drama teartida rassom sifatida faoliyat ko'rsataman. Umumiy hisobda qirqdan oshiq spektakllarga rassomlik qildim. Aslida erkin ijodni xush ko'rsam-da, teatrning sir-asrorlarini o'rganish ham ijodimga ijobiy ta'sir etdi. Realizmga yaqinlashishimga, voqeyiy kartinalar yaratishimga shu sabab bo'lgandir, ehtimol...

Teatrimizning umidli rejissorlaridan bo'lgan Muxtor bilan yangi spektakl ustida ish boshladik. Ijodiy jarayon qizg'inligida ba'zan bahslashamiz, ba'zan fikrimiz bir joydan chiqib qoladi. Shu orada yangi g'oyalar dunyoga keladi. U o'zi ko'rmoqchi bo'lgan sahnani menga tasvirlab beradi. Men esa uning qay shaklda namoyon bo'lishini eskizda aks ettiraman. Ana undan keyin yana maslahatlashuv. Ishimiz shunisi bilan qiziq aslida!

Teatr sahnasida har bir unsur tomoshabinga o'zi haqida o'zi "gapirishi", umummazzmunga hissa qo'shishi kerak. Qaysidir ma'noda, o'zingni chegaralanganday ham his qilasan. Lekin o'sha "chegara" doirasida ichingda borini ko'rsata olish mahoratni sayqallab boradi.

Tasvir va tasavvur

* * *

Bir xalqning kelajagi o'z tarixini, madaniyatini qay darajada bilgani, undan unumli saboq chiqara olganiga bog'liq. Men yurtimizda Qoraqalpog'iston Respublikasi tarixi va madaniyati davlat muzeyi borligidan, shu muzeydan bir qator asarlarim o'rin olganidan faxrlanaman. Yaqinda muzeyga Ernarbiyning portretini sovg'a qilish niyatida olib bordim. Yoshlar – ajdodlari umrini bugungidek behuda narsalar uchun emas, el sha'ni va farovonligi uchun tikkani anglasinlar, deyman. Shukr, qiziquvchilar kam emas, o'quvchi yoshlar sayohatga kelishgan ekan. E, yaqin yillargacha bu orzu edi. San'at va

madaniyat kabi sohalarining bozori kasod bo'lgandi. Kaminangiz, surat solish uchun amallab bo'yoq topardim. Bitgan ishlarim esa o'zimdan boshqaga kerak bo'lmagan kunlarni ko'rdim. Bu alamli hol, rassomlar qavmi yaxshi biladi. Qalb qo'ringni, quvvatingni berib yaratgan asarlaring hech kimni qiziqitirmasa, dunyo ko'zingga tor ko'rinib ketadi. Yangi davrga kelib hammasi izga tushayotgandek, ulkan xatolar to'g'irlanayotgandek tuyulmoqda menga. Har holda, barcha sohalarda ham sekin-asta olg'a siljish boshlangan...

Muzeydan joy olgan To'maris-u Guloyimlar portretini katta ishtiyoq bilan yaratdim. Ular siymosida ayollarimizga o'zligini saqlab qolishlari uchun biroz turtki bera olsam, o'zimni baxtiyor his qilardim. Dunyo sahnida ayollar hayot tarzi bilan bog'liq qonuniyatlar salbiy tomonga yuz burganini ko'rib afsuslanaman. Erkinlikka erishish barobarida, ayollik xislatlarini yo'qotayotganlari meni tashvishga soladi. Bu xatolar vatanimizda takrorlanmasligini juda istayman. Buning uchun erkaklarimiz ham o'rnini bilishi va ayollarni ardoqlashni o'rganishi lozim.

Uzr, biroz hissiyotga berildim chog'i. Muzeyga kelgan bolalarni sinchiklab kuzatdim, ularning nigohlari ajdodlarining nigohlari bilan to'qnashmoqda. Bu besamar ketmaydi, shubhasiz. Shu qutlug' diydorning sababchisi ekanim esa menga cheksiz faxr bag'ishlaydi!

Darvoqe, muzeyga qoraqalpoqning ardoqli shoiri Ibroyim Yusupovning farzandi Oyjamol Yusupova rahbarlik qiladi. Otadan o'tgan qon boismi, Oyjamol yurtining tarixini, madaniyatini jondan sevib, muzeyni eksponatlar bilan boyitayapti. Ba'zan borganimda u bilan suhbat quraman, otasining siymosi ko'z o'ngimda gavdalanadi... Shoirning portretini mehr bilan chizganman. Bir she'ri bor, xuddi o'zining hasbi holini bitgandek, o'ziga murojaatdek:

*Samoda muallaq sayra, to'rg'ayim,
Sayrayver, navosiz o'tmasin davron.
Ona yerga yotib nolang tinglayin,
Sayra, yuragimdan arisin armon...*

* * *

O'g'lim Navro'zni ham tasviriy san'atning sehrli olami o'ziga asir qildi. Yaqinda uning asarlari asosida ko'rgazma tashkil etildi. Ota o'laroq quvondim. Izimni bosgulik farzand chiqdi. Boshida uning rassom bo'lishini xohlama-ganman. Yuqorida aytganimdek, o'zidan boshqaga kerak bo'lmay-digan hunar bilan shug'ullanishidan qo'rqardim. Yo'q, adash-gan ekanman, uning iste'dodini qadrlaydiganlar topilayapti.

Navro'zning rassom sifatida erkinligi menga yoqadi. Turli tartib-qoidalar bilan hisoblashib o'tirmaydi. Xayolot dunyosidagi tasvir-larga katta falsafa yuklab, qog'ozga ko'chiradi. Baho berishda ota sifatida yonbosmayman, qavmi-mizning bir vakili sifatida qaray-man. Nima bo'lganda ham asarlari hukmfarmo vaqt chig'irig'idan omon o'ta olsa, marra uniki. Men esa bu yo'lda unga bir duogo'yman, xolos...

* * *

Soat tungi uch bo'libdi. Ilhom shunday qudratga ega, u seni uyquda ham bezovta qiladi, uyg'otadi, ishlashga undaydi.

Aslida san'at ham shu missiyani bajaradi. U insoniyatni g'aflatdan uyg'otish uchun Yaratgan to-monidan tuhfa etilgan ne'matdir, ehtimol...

Bu kartinada mening yigit vaqtim aks etgan. Oldinda nelar kutayotgani mubham, ammo ruhimda zo'r shiddat hukmron kezlar. Hamma narsani unutib, ijodga o'zimni urgan edim. Bugun sarhisob qilib, yo'qotganlarim topganlarim oldida fojiali emasli-giga amin bo'laman.

Mehribon onam yodi menga har kuni hamnafas. O'zi bu dunyoda bo'lmasa ham yillar o'tgani sari mendan uzoqlashayotgandek emas, yaqinlashayotgandek tuyuladi. Onamni eslasam, ras-som bo'lishimga mujda bergan bir voqea yodimga tushadi...

Kichkina bola edim. Qishloq-doshimiz bo'lgan bir yigit sha-harda rassomchilikda o'qirdi. Bir kuni onam rahmatli shuni chaqirib, rangi uniqib ketgan sandig'imizni bo'yab berishini so'radi. U sandiqni bo'yarkan, men naqshlarni qanday bo'yayot-ganini kuzatishdan o'zimni tiyol-masdim. Yigit ham bu holatimni sezib turgan ekan. Onamga: "Bu deyman, o'g'lingiz kelajakda ras-som bo'ladi, shekilli", deb qoldi. Rosti, biroz qizardim, ichimda uyat-u quvonch hamohang bir tushunuksiz his bosh ko'tardi. Sekin-asta chizishni boshladim.

Bir gal uyimizga kelgan qarindoshimiz menga kattaroq pul berdi. O'sha pulni olib do'konga yugurganman. Tejab ishlatsa, bir haftalik oziq-ovqatga yetgulik pulga bir quti rangli qalam olganman-u, qaytimini so'rash esimdan chiqib uyga shoshganman. Bu ishimdan so'ng kattalar biroz koyishgan, ammo qattiq zug'um qilishmagan. Shodligimga rahna solishni istashmagan. Ana shu olijanobliklari uchun ham bugun ularni minnatdor bo'lib eslayman.

* * *

Kegeyli tumanining Xalqobod qo'rg'onida tug'ilib o'sganman. Ishim, istiqomatim shaharda kecharkan, tirikchilik tashvishlaridan zada bo'lgan yuragimga malham bo'lar, ijodiy quvvat, hayotsevarlik bag'ishlar deb har zamonda qishlog'imga otlanardim. Tilovchim onam hayot edilar. Tez-tez borib turardim. Hozir ham har zamonda ko'ngil tortib qoladi. Qarindosh-urug', yor-u birodar-

larni ko'rgim keladi. Eng muhimi, aziz xotiralarga hamdam bo'laman.

Otamning surati. Mening bisotimda u kishining siymosi aks etgan yagona kartina. Yonida doim dutor osig'liq turadi. Uni otam men tug'ilgan 1957-yilda mashhur soz ustasiga yasatib kelganlar. Bolaligimda uni chertib, doston kuylaganlari eng yorqin xotiralarimdan biri. O'shandagi ohanglar hamon qulog'im ostida sado berib turgandek...

Ota va o'g'il rishtasi eng muqaddas, umrlar bitsa ham uzilmaydigan rishtadek tuyuladi menga...

Men tug'ilib o'sgan qishloq yaqinida Iyshan qal'a tarixiy obidasi joylashgan. Bu qal'a minglab taqdirning kechimishiga guvoh. Uning xarobalarida elni yov bosgan iztirobli yillarning surati mujassam, saqlanib qolgan qismlarida esa shu elning ulug'ligi!..

Bir safar qal'aga borganimda, yonimdagilar oddiy qoraqalpoq kampirning Bo'zatov haqidagi tarixiy qo'shiqni juda mungli xirgoyi qilganini eshittirishdi.

Asrlardan asrlarga o'tib kelayotgan qo'shiqning nolalari mana shu qal'amiz devorlarida aks sado berayotgandek tuyulgandi menga. Rassom sifatida ko'p yillardan buyon ana shu aks sadoni chizgim kelayotganini angladim. Aslida-ku, uni qatra-qatralarga bo'lib, chizishga urinib kelyapman. Umr vafo qilsa, bir kuni shu qutlug' aks-sadoning ulkan polotnosini ham yaratarman!

**Sirojiddin ZOYIR o'g'li
yozib oldi**

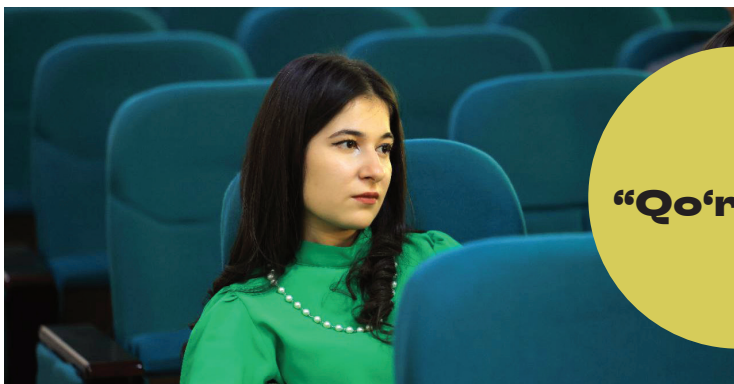

JAMIYATNI POKLAISH UMIDIDA

Men Dinora Shodmonova. Shahrisabz davlat pedagogika instituti bitiruvchisiman. Yoshim 22 da. Qashqadaryo viloyati Koson tumanida tug'ilganman. Bolaligimda dunyoni oq libosda ko'rardim. Esimni taniganimdan uyimizda kutubxona bo'lgan. O'sha vaqtlar dadam va ayamning kitoblaridan tashkil topgan bu kutubxona hozir anchagina kengaygan. Xullas, uyimizda bolalar bilim olishi uchun hamma sharoit bor edi. Biz farzandlar har oy yangi kiyim kiymasak ham yangi kitob olish uchun pul yig'ardik. Oilada 4 farzand bo'lsak, har birimizning o'z sohamizdan tashqari ijodning qaysidir yo'nalishiga yaqinligimiz bor edi. Opam rassom. Akam naqshlar ustasi. Singlim esa qo'shiqlarni maromiga yetkazib aytuvchi xonanda. Meni esa adabiyot olami o'ziga jalb qilgan edi. Ilk she'rim ham shu yillarda yozilgan. 10 yosh edim o'shanda. 15 kun o'tib bu she'rim dadamning tashabbuslari bilan "Koson" gazetasida bosilgan. Bu men uchun ilk yutuq bo'lgandi. Ijod olami hamisha meni o'ziga tortib turgan. Maktabdagi ustozlarim dadamga, "Dinora tayyor jurnalist. Uni jurnalistikaga o'qiting!" deyishar ekan. Ijod sohasidagi ustozlarim esa "Sening zuvalang pedagoglik. Tug'ilganingdayoq bu sohadan senga o'rin atalgan", der edilar. Chunki dadam ham, ayam ham pedagoglar. Ayamga havasim hozir ham baland. Oilada ham, jamiyatda ham ulardek inson bo'lishni istaganman hamisha. Shunday ekan, bolalikdan tashlangan qadam meni pedagoglik sari yetaklab keldi. Lekin ich-ichimda bir inson bu qarashlarimga jimgina ko'nib yashardi, u boshqa Dinora edi, u ijodkor edi...

U ijodkor edi...

"Qo'rqma"

2-kursda o'qib yurgan kezlarim qo'limga bir kitob tushdi. Bu kitob yo'limni boshqa bir yo'nalishga burib yuborishi xayolimga ham kelmagandi o'shanda. Menga qariyb bir yil tinchlik bermagan, meni bir yil tasavvurlarimdan, mutolaalarimdan to'xtata olgan bu asar "Qo'rqma" edi. Bu roman qahramonlari – talabalar. Men xavfli "tryuk"larni bajara oladigan mashhur aktyorlarni qahramon deb hisoblab yurgan bir pallada, fikrlarimni buzib kira olgan o'sha 70 talaba. Asarni tugatgach bir necha oy shirin uyqudan uyg'ongan go'dak kabi alanglab yurdim. Juda ko'p o'ylandim. "Ular qanday ta-

laba edilar?", "Birgina o'qish uchun jondan kechish shartmidi?", "Nega bariga ko'ndilar?" kabi minglab savollar meni tinch qo'ymasdi. Atrofimga boqsam, "uxlayotganlar" ko'rinardi ko'zimga. Ularni uyg'otib yubormaslik uchun jim turganga o'xshardim. Shundayin uzoq jimlikdan so'ng "yo'q" dedim o'zimga, bunday bo'lishi kerak emasdi. Millat qahramonlarini hamma tanishi kerak degan fikrda to'xtadim. Ulardagi ruhiyatdan har bir yosh o'ziga namuna olishi shart deb bilardim. Negaki, muallif aytgani kabi tushlarimni buzib kirardi u talabalar. Ularning qadam tovushlari quloqlarim ostida va meni tinmay ta'qib etardi go'yo.

Bir kuni ustozim, aktyor – Abdunabi Bobojonov meni yo'qlab fakultetimizga kelibdilar. 3-kurs edim o'shanda. Ustoz bilan uzoq gurunglashdik. Suhbat orasida institut talabalar teatr studiyasi tomonidan ommaga yaxshi bir asarni namoyish qilishimiz kerakligi va shu spektaklni "Talabalar teatr studiyalari" respublika tanlovida ham ijro qilishimiz mumkinligi haqida aytdilar. Men ularga "Qo'rqma"ni tavsiya qildim. Ustoz "yangi asar, buni o'ylab ko'rish kerak" dedilar... Oradan 15 kun o'tib qo'llarida "Qo'rqma" bilan kutubxonaga keldilar ustoz. Negadir ko'nglim yorishib ketdi:

Qo'limdan kelarmikin?

– Ustoz, "Qo'rqma"ni sahnalashtiramizmi?

– Ha, sen meni ko'ndirding.

– Rostdanmi, ustoz? Buncha yaxshi! Qachondan tayyorgarlikni boshlaymiz? – negadir hayajonda edim.

– Boshlaymiz. Ammo bundan oldin qilishimiz kerak bo'lgan ishlar bor. Eng avval, asar asosida insenirovka yaratish kerak.

– Albatta, ustoz. Biror dramaturg bilan bog'lanamiz. U bizga "Qo'rqma" asosida yangi sahna asari yaratib beradi.

– Yo'q! Dramaturgga bog'lanmaymiz. Bu insenirovkani sen yaratasan. Axir, o'zing ijodkor-san-ku.

– Qo'limdan kelarmikin, ustoz?

– Senga ishonaman! Eplaysan...

Keyin ijtimoiy tarmoqlardan asar muallifi Javlon Jovliyevning telefon raqamlarini topib, ular bilan bog'landim, asarni sahnalashtirish uchun roziliklarini oldim. Avvaliga, talaba ekanligimni eshitib biroz hayratga tushdilar, chamamda. So'ng esa bizga muvaffaqiyatlar tilab, o'zlarining tavsiyalari bilan o'rtoqlashdi.

Tinimsiz harakat, uyqusizlik, o'ylovlar, asab torlarining chertilishi hamda muallifning bir qator ijodiy ko'magi bilan "Qo'rqma" asari asosida "Milliyat" nomli sahna asari dunyoga keldi. Shu-shu, spektaklni sahnalashtirish jarayonlari boshlanib ketdi. Rejissorimiz meni aktrisa sifatida ham kashf etdilar. Spektaklda bosh qahramonlardan talaba qiz Gulsum Rahimova obrazini ijro etdim. Biz 6 oy "Milliyat" bilan yashadik, shu xayolda uxladik va shunday uyg'ondik. Mehnatlarimiz samara berib "Talabalar teatr studiyalari" respublika tanlovining, dastlab hududiy, keyin mintaqaviy kesimida g'oliblikni qo'lga kiritib, finalga yo'llanma oldik. Har gal ustoz-hakamlarning bu asarni hamma ko'rishi shart, barcha yoshlar spektakldan xulosa qilishi kerak degan e'tiroflari bilan qaytdik. "Milliyat" respublikada kuchli 10 spektakl qatoriga kirdi. Final maydonida jahon dramaturglarining buyuk asarlari asosida yaratilgan spektakllar bilan yonma-yon ijro etildi. Lekin men uchun eng muhimi bu asarga ommaning munosabati, xalqning fikri, "Milliyat"ning jamiyat uchun manfaati edi.

"Milliyat"

Ijod yo'li

"Milliyat"dan so'ng XX asr qatag'on davriga o'tkirroq nazar tashlay boshladim. O'sha davr jadidlarining hayoti va achchiq qismati menga tinchlik bermay qoldi. Keyinchalik Xayriddin Sul-tonovning "Moziydan bir sahifa" asari asosida "Qodiriyning so'nggi kunlari" pyesasini yaratish ustida ishladim. O'zbek romanchiligi asoschisi, adabiyotimiz ustunlaridan biri Abdulla Qodiriy hayotining yakuni meni dahshatga soldi. Inseniroykada adibning otilishi hamda otuvdan 1 kun o'tib o'lim uchun hukm o'qilishiga urg'u berdim. Bu asar ham jamoamiz tomonidan sahnalashtirilib, "Ma'rifat maydoni" respublika tanlovida eng oliy o'ringa loyiq ko'rildi. Joriy yil uchunchi "Adolat tizgini" asarini yozdim. Ushbu drama sohibqiron Amir Temurning bolalik va o'smirlik yillaridan hikoya qiladi. Asarni yozishimdan oldin bobomizning hayot yo'li, uning jang-u jadallardagi oqilona qarorlari bilan qiziqdim. Ayniqsa, "Temur tuzuklari"ga juda ko'p yuzlandim. Ushbu asarni yozishga qadar XIV asr Movarounnahr tarixi, Temurning bolaligi haqidagi ma'lumot va rivoyatlarni yana ham chuqurroq o'rgandim. Biroq o'rganish mobaynida bir qator qiyinchiliklarga ham duch keldim. Negaki, qo'limizdagi manbalar Amir Temurning avlodlari, Mirzo Ulug'bekning, Bobur Mirzoning bolalik yillari haqida batafsil ma'lumot bersada, Sohibqironning bolalik davri haqida so'zlovchi manbalar juda kam edi. Borlarini topib o'rganar ekanman, shunday jaso-rat sohibining avlodi ekanligimdan, u inson bilan bir zaminda tug'ilganimdan faxr hissini tuydim. Bu asar ham jamoa tomonidan Qashqadaryo viloyat musiqali drama teatrida sahnalashtirildi.

O'zbek dramaturgiyasiga nazar solsam, biroz ranjiyman. Bu yo'nalish qashshoqlashib qolgandek go'yo. Chunki bugun adabiyotimizda faqat dramaturgiya bilan shug'ullanadigan maxsus ijodkorlar kam. Borlari ham tezda shuhrat topib, dolzarb sahna asarlari yaratib, teatrlarning doimiy hamkoriga aylanib ketavermaydilar. Qolaversa, saviyali drama yaratilib, sahnalashtirilsa ham unga tomoshabinni jalb eta olish nihoyatda mushkul bizda. Shu bilan birga, bozor iqtisodiyoti tufayli dramaturg o'z asari bilan boyib ham ketolmaydi. Ammo so'nggi yillarda dramalar ham yaratilmay qolayotgani yo'q, sahna ham bo'shab qolmadi, ozmi-ko'pmi millat yoshlari, xos auditoriya hali hamon teatrga kirib turadi. Biz bugun yaqinlarimizni to'yga taklif qilgandek teatr tomoshasiga taklif etsak edi va shunga arziydigan asarlar bilan sahnalarni to'ldira

olsak edi, shu el farzandlarining aksariyatida ong ochiqligi bo'lar, idrok anchayin yuksalardi, nazarimda. O'zbek dramaturgiyasida ayrim dramalar yengil-yelpi voqealar asosiga qurilgani, personajlar o'rtasidagi munosabatlarning o'ta sun'iyligi bilan o'ziga nafrat uyg'otadi. Bu dramalarda yechim ham tomoshabinni qoniqtirmaydi. Mana shunday asarlarning o'rniga yurt farzandlarini uyg'otadigan bugunning bir qator og'riqli mavzulariga qo'l urilsa, nur ustiga a'lo nur bo'lardi. Shunda jamiyatning har qanday og'riqli nuqtasida birlashadigan yoshlar aynan teatrlarda jamlanar edi.

Eng katta orzum – jamiyatni chirkin ishlardan holi ko'rish, millat yoshlarini uyg'otish! Men kim bo'lishimdan qat'iy nazar, shu ish yo'lida yetakchilik qilishni xohlayman.

Maqsad OBIDJON yozib oldi

Dramaturgiyamiz

26-APREL

– SAN'ATIMIZ DARG'ASI BOTIR ZOKIROV TUG'ILGAN KUN!

**Botir Zokirovning
do'stlik haqida
anglaganlari**

Eng avvalo, men do'stlik – o'zaro maftunkorlik, tahsin-u olqishlaryoki shunchaki birgalikda aroq ichishdangina iborat emas, deb o'ylab kelganman, hozir ham shunday deb o'ylayman. Ikki er kishining do'stligi, nazarimda, prinsiplar, intilishlar va ruhlarning yaqinligidan iboratdir. Do'stlikni, shuningdek, eng avvalo prinsipiiallik va haq so'zda (vaqtida aytilgan) ham deb bilaman. Buning ustiga, do'stlik – bir-birini o'zaro boyitish va bir-biriga ta'sir o'tkazish hamdir.

Hech kim boshqa birovning hayotiga burnini tiqmasligi kerak, deysan. Juda to'g'ri! Har kim o'zicha, o'z vijdoni, nomusi, aqli va ehtiyojiga qarab yashaydi. Biroq, ayrim kishilarda bulardan tashqari muqaddas burch ham bo'ladi. Gapimga ishon, bugungi to'q, haddan tashqari hisob-kitobli, manfaat ustun turgan davrda fidoyilar, majnuni shaydolar unchalik ko'p emas. Betxoven va Majnunlar haqida o'qish, eshitish boshqa-yu, uni shaxsan bilish, u bilan ko'rishib turish, u bilan yonma-yon yashash, bular ham kamlik qilganday, kishi o'zini uning do'sti, deb hisoblashi boshqa, butunlay boshqa gap. Bunday majnun kishining poklanishi – boshqalarni ham poklashi, iste'dodsizlik, mehrsizlik, ehtiyotkorlikka qarshi nafrati yana-da oshishi uchun ham ZARUR!

Afsuslar bo'lsinkim, amlar bo'lsinkim, bittagina so'z qalam bilan tortilgan bitta chiziq singari do'stlik deb atalgan yorqin, pokiza, mas'um, ezgu va havo singari zarur so'zni o'chirib tashlashi mumkin ekan...

**Qanday yaxshi, birodar,
Odamzodning yuragi –
Bir odamni bir odam
Jondek yaxshi ko'radi.**

**Bir odamni bir odam,
Sevib qolar tanishsa.
Bir odamni bir odam,
Sog'inar ayro tushsa.**

Ibroyim YUSUPOV

**Pablo Pikassoning 1908-yilda
ishlangan "Do'stlik" kartinasi**

